

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Nikola Chodilová

Jaroslav Foglar a jeho odkaz dnešku

Olomouc 2015

vedoucí práce: Mgr. Milan Polák, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila prameny uvedené v seznamu literatury. V souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Univerzitou Palackého v Olomouci na jejích internetových stránkách. Souhlasím také, aby tato práce byla uložena na Univerzitě Palackého v Olomouci v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci dne 20. 4. 2015

.....

Nikola Chodilová

Děkuji svému vedoucímu práce, Mgr. Milanu Polákovi Ph.D., za odborné vedení, ochotné poskytnutí cenných rad i připomínek a čas, který mi věnoval.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Život a dílo Jaroslava Foglara	7
2.1	Literární tvorba Jaroslava Foglara	8
3	Přijetí díla Jaroslava Foglara se zaměřením na dobové aspekty	11
3.1	Třicátá léta a válečné období	11
3.2	Poválečné období (1945 – 1948)	11
3.3	Padesátá léta.....	13
3.4	Šedesátá léta.....	16
3.4.1	Kritika ve Zlatém máji	17
3.4.2	Kritika v ostatních periodikách	24
3.5	Sedmdesátá a osmdesátá léta	25
3.5.1	Kritika v Rovnosti.....	25
3.5.2	Kritika v Kmenu.....	26
3.6	Kritika po roce 1989	27
3.6.1	Kritika v Rovnosti.....	28
3.6.2	Kritika ve Zlatém máji	30
4	Adaptace díla.....	35
4.1	Volné pokračování Stínadelské trilogie	35
4.2	Díla vycházející z příběhů Jaroslava Foglara	35
4.3	Parodie Rychlých šípů	36
4.4	Divadelní a filmová představení	36
5	Odkaz dnešku	38
5.1	Pedagogické působení.....	38
5.2	Čtenářské výzkumy.....	39
5.2.1	Současné názory na Jaroslava Foglara.....	41
5.3	Postvontská hnutí	41

6	Závěr.....	43
7	Použitá literatura	45
8	Anotace.....	50

1 Úvod

„Dávat dobrý příklad je jedna z největších a nejradostnějších věcí, jež může hoch dokázat.“ Jaroslav Foglar

Jaroslav Foglar je známý spisovatel knih pro děti a mládež. Většina lidí si jej spojí se seriálem Rychlé šípy, knihami Hoši od Bobří řeky, Tajemná Řásnovka, trilogií stínadelských příběhů, časopisem Mladý hlasatel, skautingem, či jeho výchovným působením.

Cílem této práce je shrnout základní poznatky o Jaroslavu Foglarovi a přiblížit současnému čtenáři tohoto spisovatele, nejen z hlediska jeho životopisu, ale zejména jeho přínosu pro dnešní dobu. Z důvodu komplikované historie je nutné členit kapitoly na základě historických souvislostí. I přestože se může zdát, že pedagogické metody tohoto spisovatele mohly být přípustné bez ohledu na dobové aspekty. Opak je pravdou. Po nástupu komunistů nemohl publikovat, jeho díla mohla vyjít až v době uvolnění, v roce 1965. Další zákaz vydávání jeho knih nastal v letech 1974 – 1980.

Dalším cílem je přinést pohled na Jaroslava Foglara z hlediska adaptací jeho děl. Dodnes vzniklo mnoho filmových adaptací, divadelních her, stínadelských příběhů a parodií inspirovaných foglarovkami. Některé vznikaly pouze pro potřebu oddílů, pro potřebu samotných autorů či byly určené k publikaci. Sám Jaroslav Foglar tyto adaptace neuznával. Cítil se být vykrádán a vadilo mu, že nemůže do příběhu zasahovat.

Neméně důležitým cílem je zabývat se problematikou odkazu dnešku Jaroslava Foglara. Touto částí se prolíná otázka, zda má tento prvorepublikový autor co říci v 21. století, v době internetu a počítačových her. Významným ukazatelem obliby u čtenářů jsou čtenářské výzkumy. Někteří autoři se dokonce zabývali vlivem těchto knih na chování mládeže a jejich životní cestu. Dobrým příkladem mohou být i názory současných známých osobností.

Cílem práce není zabývat se Jaroslavem Foglarem, významným pedagogem, vychovatelem a spisovatelem, jako ideálním vzorem současnosti. Cílem je přinést objektivní a nezaujatý názor vycházející ze získaných poznatků, který ukáže kladné i záporné stránky této významné osobnosti. Výsledkem by tedy měl být příklad toho, co můžeme získat z odkazu Foglara a naopak, čemu bychom se měli vyhnout.

2 Život a dílo Jaroslava Foglara

Jaroslav Foglar se narodil 6. července 1907 v Praze v Podskalí v Benátské ulici č. 3. Otcem Jaroslava Foglara byl Jindřich Foglar a matkou byla Marie Foglarová, rozená Fišerová. Foglar měl staršího bratra Zdeňka.

Z důvodu otcova zaměstnání se rodina přestěhovala do Předlic u Ústí na Labem. Kvůli otcově srdeční vadě se rodina přestěhovala zpět do Prahy, nyní do Prahy-Nusle, kde se začal léčit. Poté se rodina stěhuje do Poděbrad, kde otec pokračuje v léčbě. Když byly Foglarovi 4 roky, jeho otec umírá (ve věku 39 let). Matka se dvěma syny se stěhuje zpět do Prahy-Nusle. Zde žili 4 roky, poté se přestěhovali do Svatoplukovy ulice. Matka koupila malý krámkem na Vinohradech a krátce po druhé světové válce se rodina přestěhovala do bytu nad krámkem.

Ke skautingu se dostal ve třinácti letech, kdy si se spolužákem Mirkem Stieblingem přečetli inzerát o možnosti cestování po Anglii se skautským oddílem. Při činnosti oddílu, prodeji výherních losů, dostal zápal plic a matka mu oddíl zakázala.

Díky bratrovi, který v roce 1923 založil s kamarády 48. oddíl Old skautů Jestřábů, se ke skautingu vrátil. Podle tohoto oddílu dostal Foglar i svou přezdívku Jestřáb. Foglar neměl dostatečný věk pro činnost v oddíle, ale byl přijat z důvodu nouze, aby oddíl mohl fungovat. Z důvodu věkového rozdílu, činnost oddílu Foglara nenaplňovala a proto na podzim 1924 přešel do 34. skautského oddílu Ohnivci v Praze na Letné.

Po absolvování Veřejné obchodní školy v roce 1924 krátce pracoval v informační kanceláři *Wys Muller & Co.* Poté třináct let pracoval jako fakturant firmy *Oscar Stein*, velkoobchod papírem.

V létě 1925 vedl svůj první skautský tábor ve Sluneční zátocě na řece Sázava. Na táboře potkali oddíl slavné pražské Dvojky. Tyto dva oddíly se poté spojily, Foglar se stal rádcem a od září 1927 vedoucím oddílu. Tuto funkci vykonával šedesát let.¹

V roce 1934 se s knihou *Modrý život Jiřího Dražana* (později vydaná pod názvem *Přístav volá*) zúčastnil soutěže nakladatelství Melantrich a stal se jedním ze tří vítězů. O rok později začal externě spolupracovat s nakladatelstvím Melantrich. Přesvědčil vydavatele o

---

¹ Svobodová, Eva (dis). Jaroslav Foglar a současná základní škola[rukopis]. 2013. 74 s. (194 256 zn), 22 s. příl. Diplomová práce -- Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2013. Dostupné z: <https://library.upol.cz/aRLreports/kp/00171659-951262186.pdf>

koncepti nového časopisu pro mládež a v červnu 1935 vychází první číslo *Malého hlasatele* (o chvíli později přejmenovaného na *Mladého hlasatele*).

V roce 1937 vytvořil libreto k videu *Pojď s námi!*, které propagovalo skauting. 5. 2. 1938 odešel z firmy *Oskar Stein* a stal se pracovníkem propagačního oddělení nakladatelství Melantrich. Na podzim téhož roku začal s Dr. Karlem Burešem spoluredit redakci *Mladého hlasatele*. V časopise vydává iniciativu vzniku čtenářských klubů. Od 17. prosince téhož roku začal vycházet seriál *Rychlé šípy*, které ilustroval JUDr. Jan Fischer. Nacisté zastavili vydání *Mladého hlasatele* v roce 1941.

Po válce, od září 1945, krátce působil jako redaktor časopisu *Junák*, odkud odchází (březen 1946) do časopisu *Vpřed*, ve kterém opět spolupracoval s Karlem Burešem. V roce 1948 dostal výpověď a krátce působil „na volné noze“ a od roku 1954 pracoval jako vychovatel v Městské stanici mladých turistů, později jako vychovatel v Domově středoškolské mládeže.

Roku 1964 podal výpověď a stal se spisovatelem na volné noze a stal se autorem více jak dvou desítek knih. S příchodem normalizace byl označen za nevhodného spisovatele, nebyl přijat do Svazu československých spisovatelů a v letech 1974 – 1980 nepublikoval vůbec.

Foglar věnoval celý svůj život práci s mládeží a pro mládež. Nikdy se neoženil. S maminkou žil až do její smrti 26. února 1980 (umřela ve věku 102 let). V roce 1987 předal oddíl svému nástupci. Od roku 1995 byl dlouhodobě hospitalizován v nemocnici a 23. ledna 1999 umřel v Thomayerově nemocnici v Praze. Pochován je na Vinohradském hřbitově v Praze.²

2.1 Literární tvorba Jaroslava Foglara

Dle domněnek napsal Jaroslav Foglar první báseň (*Měsíční noci*) již ve třinácti letech. Mnoho let bylo toto tématem spekulací. Dnes již tuto domněnku badatelé odmítají. První jeho publikací se tedy stala povídka *Vítězství* z roku 1923.

Dle vlastních slov měl touhu napsat knihu, jež propaguje skauting, již od počátku svého působení ve skautském oddíle. „*A mou takovou touhou a snem bylo napsat jednu knihu, kterou by četli všichni chlapci a děvčata a podle které by i sami mohli něco pěkného podnikat, prožívat, zkoušet své schopnosti i vlastnosti a dovednosti. Sám jsem totiž po podobné knížce toužil, nikde*

---

² POLÁK, Jiří. *Poselství žlutého kvítku: s dvojicí Foglar-Bureš nezvykle otevřeně o věcech čtenářského zájmu, o lidech a životě vůbec*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2003. 113 s., [20] s. obr. příl. ISBN 80-7033-791-5.

ji v žádné knihovně nenalézal - a právě tato marnost mi vnukla ohromující mě myšlenku sám tedy takovou knihu napsat!“³

V roce 1934 vyšla knižně jeho prvotina *Přístav volá*. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, kniha původně vyšla pod názvem *Modrý život Jiřího Dražana* a Foglar se díky ní stal jedním ze tří vítězů v soutěži o nejlepší knihu pro mládež.

O tři roky později (1937) vyšlo první vydání jedné z jeho nejznámějších knih *Hoši od Bobří řeky*. Kniha vycházela v roce 1934 na pokračování v časopise *Slovičko*. Od 17. prosince 1937 začal vycházet v Mladém hlasateli seriál *Rychlé šípy*. Vychází i druhé vydání knihy *Přístav volá*.

Kniha se skautskou tematikou *Pod junáckou vlajkou* vyšla v roce 1940. Za války byly vydány knihy *Historie Svorné sedmy* a *Záhada hlavolamu*. V roce 1943 Foglar spolupracoval s časopisem *Správný klub*. Sem převedl čtenářské kluby a psal pro časopis seriál *Svorní Gambusíni*.

Obě periodika, *Mladý hlasatel* i *Svorný klub*, byla po válce zakázána. Foglar se přesunul do redakce *Junáka*, kde vycházel na pokračování román *Devadesátka pokračuje*. Po ukončení spolupráce s časopisem *Junák*, přešel Foglar do časopisu *Vpřed*. Převzal si čtenářské kluby, román na pokračování i pokračoval v *Rychlých šípech*.

V červenci 1948 končí i spolupráce s časopisem *Vpřed*. Tento časopis se sloučil s časopisem *Junák* a získal název *Junáci, vpřed!* Časopis o tři roky později zanikl.

V roce 1955 začal Foglar spolupracovat s časopisem *Pionýr*, kde vedl rubriku tipů a návodů na praktickou činnost. Roku 1958 vyšlo mnoho jeho knih v Polsku, u nás však byly považovány za nevhodné. O rok později dokončil knihu *Poklad Černého delfína*, ale žádné nakladatelství ji nevydalo.

V roce 1963 došlo k uvolnění a znovupřijetí Foglarových knih u nás. V časopise *ABC* vycházel seriál *Kulišáci*, byla rozpoutána diskuze v časopise *Zlatý máj* týkající se Foglarových knih a ostravský rozhlas uvedl pořad *Vysíláme z Bobří hráze*. V roce 1965 vyšel v Mladé frontě seriál *K pramenům mé řeky*. V *Pionýru* byla otiskována kniha *Hoši od Bobří řeky*, také byla v rozhlase předčítána. Foglar byl přijat do Svazu československých spisovatelů a vydal knihu *Tajemná Řásnovka*.

---

³Foglar, J. *Po stopách Rychlých šípů (periodická řada Magnet 11/90)*. Praha: Magnet-Press, 1990, s. 41.

O rok později byl pod jeho vedením na táboře natočen film Hynkem Bočanem *Tábor Černého delfína*. V tomto roce (1966) byl vydán *Poklad Černého delfína* a v roce 1967 byla vydána kniha *Kronika ztracené stopy*. V letech 1967 – 1970 vyšla reedice *Rychlých šípů* a byly vydány téměř všechny Foglarovy knihy. Od roku 1968 byl šéfredaktorem *Junáka* a začala zde spolupráce s Marko Čermákem, novým ilustrátorem *Rychlých šípů*. V toto období vyšla kniha *Dobrodružství v zemi nikoho* a Hynek Bočan natočil film *Záhada hlavolamu*.

Během normalizace byl Foglar nevhodným spisovatelem a v roce 1972 a 1973 otiskl jednu povídku v *Pionýrské stezce* a *ABC*. V období let 1974 – 1979 nepublikoval vůbec.

Počátkem osmdesátých let vydal několik článků v časopise *Naše rodina* a dopsal knihu *Tajemství Velkého Vonta*. Kniha však nesměla být vydána.

V roce 1982 získal Foglar veřejné uznání za zásluhy o rozvoj československé tělovýchovy. O dva roky později vyšel kreslený seriál *Modrá rokle* ilustrovaný Karlem Saudkem. V roce 1986 se začaly pořádat čtenářské besedy s Foglarem, jichž se účastnili pedagogičtí odborníci. S tím souvisí i vznik sborníku *Píseň úplňku* obsahující příspěvky o Foglarově tvorbě.

V roce 1987 vyšli znovu *Hoši od Bobří řeky* a chvíli před revolucí v roce 1989 vyšly knihy *Chata v Jezerní kotlině* a *Strach nad Bobří řekou*. Velkého boomu došlo v devadesátých letech, kdy byly všechny jeho romány znovu vydány.

3 Přijetí díla Jaroslava Foglara se zaměřením na dobové aspekty

3.1 Třicátá léta a válečné období

Většina recenzí zabývajících se hlouběji dílem Jaroslava Foglara, vyšla až po druhé světové válce. Kritiky v tomto období se soustřeďují zejména okolo časopisu Úhor. Vznikají spíše krátká doporučení/nedoporučení na danou knihu. Autoři vytvoří krátkou anotaci a připojí pro jakou věkovou skupinu je kniha určena.

Dominik Filip⁴ naráží na schematismus knihy Přístav volá. Všechna fakta, která uvádí ve svém článku nejsou pravdivá. Autor si myslí, že se děj odehrává v Německu. V celé knize není jediná zmínka či náznak, že by se v této zemi kniha odehrávala. Knihu doporučuje k přečtení.

Časté jsou výtky týkající se špatného jazyka. Kromě špatného jazyka vyzdvihuje Radko Kadlec⁵ znalost dětské psychiky a lásku k dětem.

František Bulánek-Dlouhán dokonce zmiňuje konkrétní nedostatky. Knihu Záhada hlavolamu považuje za oddechovou, ne k čtenářskému prožitku. Ale aby oddechová kniha měla své opodstatnění, musí být napsána čistým jazykem. Dle něj by mohl „*citovati hotovou spoušť*“⁶.

I přestože většina Foglarových knih vyšla už v tomto období, významnější kritiky vznikaly až v pozdějším období.

3.2 Poválečné období (1945 – 1948)

Od roku 1946 probíhala v tisku ostrá kritika časopisu Vpřed. Jak uvedl sám Foglar ve své knize Život v poklusu, za úhlavního nepřítele považoval ředitele Státního nakladatelství knih pro děti a mládež Václava Stejskala a Zdeňka Vavříka, který konal na školách přednášky o škodlivosti a bezcennosti Vpředu. Jak již bylo zmíněn v přechozích kapitolách, Foglar ve Vpředu působil od března 1946 do roku 1948.

Kritiku vyvolal František Kovárna článkem Mládeži to nejlepší v Kritickém měsíčníku. Ze tří periodik, Mateřídoušky, Junáka a Vředu, považuje pouze Mateřídoušku za „*výtvarně i reprodukčně listem dobré úrovně*“⁷. Ty další považuje za odstrašující.

---

⁴ FILIP, Dominik. Přístav volá. *Úhor*. 1935, roč. 23, č. 1, s. 10.

⁵ KADLEC, Radko. Historie Svorné sedmy. *Úhor*. 25. 2. 1941, roč. 29, č. 2, s. 33.

⁶ BULÁNEK-DLOUHÁN, František. Záhada hlavolamu. *Úhor*. 1941, roč. 29, č. 9, s. 162.

⁷ KOVÁRNA, František. Mládeži to nejlepší. *Kritický měsíčník*. 1946, roč. 7, 8-9, s. 205.

Na tento článek odkazuje J. M. Průša⁸ ve Štěpnici 1946-1947. Časopis Mladý hlasatel nedoporučuje křísit. Kritizuje barevné seriály, které jsou sice oblíbené u dětí, ale nelze mluvit o hodnotě výchovné a literární. Text je oproštěn a zjednodušen na minimum. Tato strohost a jednoduchost vede k tomu, že mládež začne odmítat číst hodnotnou literaturu. Podotýká, že časopis Junák je trochu lepší než Vpřed, ale přesto je nutné více dbát o kulturní výchovu mládeže a dávat jí hodnotné časopisy. V závěru poznamenává, že špatný vkus vede k fašismu.

Další analýzou Vpředu se zabýval Václav Stejskal. Vpřed nepovažuje za časopis vysoké literární a výtvarné úrovně. Za největší problém vidí tisk a úpravu. Dále se zabývá přílohou, seriálem Rychlé šípy, který považuje za „*usmolený kýč*“⁹. Časopisu také vytýká opakování motivů a špatnou jazykovou úroveň.

Problematikou Rychlých šípů se dále zabýval anonymní autor v periodiku Nové mládí. Kritizuje zejména popis nereálného světa. Čtenáři se snaží napodobovat Rychlé šípy, vytváří skupinky a hledají dobrodružství. Svět okolo je jiný a tyto skupinky hledají dobrodružství marně. Také poukazuje na fakt, že čtenáři mohou posuzovat osoby na základě vnější charakteristiky. Dlouhé bidlo nosí placatou čepici a čtenáři pak mohou považovat za bezcharakterní ty osoby, které nosí čepice stejné.

Redaktoři¹⁰ Vpředu se brání a reagují na dané kritiky. Zdůrazňují, že jejich hlavním cílem je vychovávat silnou, zdravou a povahově bezvadnou mládež a toho dosáhnou nejlépe konkrétními návody a příklady. Výsledky dokazují reakcemi čtenářů. Předchozí kritiky nepovažují za objektivní, protože zmiňují pouze to špatné.

Ve školním roce 1947/1948 Štěpnice nevycházela a nahradila ji Kulturní politika. Novou vlnu diskuze o Vpředu odstartoval E. F. Burian. Autor srovnává časopis Vpřed a Junák. O ilustracích Vpředu si nemyslí, že by „*prospívaly zdraví mládeže*“¹¹ a předkládání takovýchto ilustrací „*zabíjíme nejlepší snahu o zdravý vývoj mládeže k umění*“¹². Dále všem periodikům vytýká, že nedokáží spolupracovat. Dále také uvádí, že jako dědictví z minulých let zbyl nevkus a doporučuje novinářům, aby se sešli a zbavili „*naše novinářství všech zbytků liberalismu*“¹³.

---

⁸ PRŮŠA, J. M. O dobrý časopis pro mládež 10-14 letou. *Štěpnice*. 1946, roč. 1, č. 9, s. 169-172.

⁹ STEJSKAL, Václav. Ještě jednou Vpřed. *Štěpnice*. 1946, roč. 1, č. 9, s. 180-181.

¹⁰ Redaktoři časopisu Vpřed odpovídají. *Štěpnice*. 1946-1947, roč. 1, č. 9, s. 280-281.

¹¹ Úvodník. *Kulturní politika*. 14. 5. 1948, roč. 3, č. 34, s. 1.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

Tato dvě periodika také srovnává František Pilař ve svém článku Vpřed za každou cenu. Dle něj komiksové seriály „*odvrací pozornost od špatných obrázků k špatným textům a naopak*“¹⁴. Můžeme cítit, že se jedná o seriál Rychlé šípy, ale autor nepoužil ani jméno seriálu, ani jméno autora. Z celého článku nakonec vyznívá, že i když má autor výtky k oběma periodikům, Junáka pokládá za kvalitnější.

Na Františka Pilaře reaguje Břetislav Truhlář. Za největší problém špatných periodik považuje špatné pracovníky. S Pilařem souhlasí, ale vadí mu ironie.

V Kulturní politice vyšel článek V. Novotného. Ten považuje obsah časopisu Vpřed za „*skok do dob Rodokapsů, Rozruchů a Kulíšků*“¹⁵. Autor lituje čtenáře, kteří holdují Rychlým šípům a dokonce lituje i ty, kteří bojují za dobrou literaturu pro mládež. Nikdy toho nemohou dosáhnout, pokud budou vycházet časopisy, které „*ničí vkus mladých tak obratně a rafinovaně, že toto počínání volá přímo do nebe*“¹⁶.

Jak již bylo zmíněno dříve, v roce 1948 došlo k sjednocení časopisů Junák a Vpřed. Jaroslav Foglar opustil místo redaktora to vyvolalo kladné reakce kritiků. Některým to ale nestačilo, například Zdeňkovi Vavříkovi. To mu evokuje úsloví „*vlk se nažral a koza zůstala celá*“¹⁷.

Další článek napsal opět Zdeněk Vavřík. Zabývá se sloučením těchto periodik, ale poznamenává, že se sloučením nic nezměnilo. Časopis má mnoho nedostatků a za úspěch považuje jeho zrušení. Pochvalnou kritiku přináší Jarka Michálek¹⁸. Ten Rychlým šípům připisuje výchovné kvality. V závěru tohoto období se Z. K. Slabý¹⁹ zabývá negativním vlivem na Vpřed. Vyčítá mu špatné titulní strany i špatný román na pokračování (Stínadla se bouří).

3.3 Padesátá léta

První kritiku padesátých let přinesl Ivan Klíma, když veřejně odpověděl na dopis, který přišel do redakce Mladé fronty. Tato odpověď byla uveřejněna v tomto periodiku roku 1952. Tazatel se na základě osobní zkušenosti z internátu, kde mu byla zabavena Čemusova kniha Chata děsu. Táže se, zda jeho knihy, či knihy Jaroslava Foglara mohou být čteny. Dle Klímy

---

¹⁴ PILAŘ, František. Vpřed za každou cenu. *Kulturní politika*. 1948, roč. 3, č. 35, s. 7.

¹⁵ NOVOTNÝ, V. Vpřed - s věřejškem!. *Kulturní politika*. 4. 6. 1948, roč. 3, č. 37, s. 2.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ VAVŘÍK, Zdeněk. Junáci, vpřed!. *Lidové noviny*. 7. 8. 1948, roč. 56, č. 183, s. 5.

¹⁸ MICHÁLEK, Jarka. Obrázkové seriály. *Tvorba*. 18. 8. 1948, roč. 17, č. 33, s. 8.

¹⁹ SLABÝ, Z. K. Časopis Junáci, vpřed!. *Štěpnice*. 1848-1949, roč. 3, č. 1, s. 31.

knihy býti zabavena neměla, avšak obrací se k tazateli, zda „*udělal dobře, že takovéto knize a jím podobným věnoval svůj volný čas*“.²⁰

Dle něj jsou Foglarovy knihy hloupé a špatné, odvádí chlapce od skutečného života k vymyšleným světům. Za nejhorší považuje knihy *Záhada hlavolamu* a *Stínadla se bouří*. Autor se zabývá i Foglarovým světem mládeže, který neustále mezi sebou válčí. Připomíná, že už dříve bylo Foglarovi vytýkáno mnoho hrubých chyb. Autor zdůrazňuje, že stejných ctností se učí pionýři na svých táborech, ale nepotřebují k tomu žádnou zelenou příšeru – „*bez ní je to krásnější, přirozenější a lidštější*“²¹. Klíma doporučuje číst naši, sovětskou, polskou a jinou hodnotnou literaturu (např. Grebněva, Twaina, Beljajevu či Semuškina a Čukovského).

Další kritiku přinesl Z. K. Slabý, který otiskl článek *Nezapomínejme na literaturu pro dospívající mládež* v *Literárních novinách* 6. srpna 1955. I když se dle Slabého ve Foglarových knihách setkáváme s pozlátkem, vyzdvihuje jejich výchovnou hodnotu. Autor přiznává, že Foglar má stále co říci, ale musí poznat současnou pionýrskou mládež, postavy hlouběji propracovat a zdokonalit svůj jazyk. Mezi nejvydařenější Foglarovy knihy řadí *Hochy od Bobří řeky* a *Když duben přichází*. I když kritika byla mírnější než v předchozím období, Slabý stále zastává názor, že *Stínadla* a *Bratrstvo kočičí pracky* jsou dobrodružstvím únikovým.²²

Tento článek byl důležitý zejména z toho důvodu, že přinesl první objektivní kritiku. Z. K. Slabý poukázal na nedostatky, ale hledal i dobré stránky v té době zakázaného autora.

O rok později byl v *Mladé frontě* uveřejněn rozhovor s vedoucím sekce dobrodružné literatury nakladatelství *Mladá fronta*. Redakce doporučila Foglarovi přepracovat román *Když duben přichází* a napsat román nový.

Redakce časopisu *Květen* reaguje na dopis došlý do redakce. Dopis se týká opětovného vydávání knih Foglara. Redakce *Mladé fronty* se vyjadřuje kladně k vydání foglarovek, ale proti tomu jsou pracovníci mládežnických hnutí. *Mladá fronta* je tímto článkem vyzývá k diskuzi.

V časopise *Knihovník* otisk svůj článek v roce 1957 Ota Jiroušek. Zajímá se, zda budou opět vydávány knihy Karla Maye a Jaroslava Foglara. Dle něj Foglar „*šikovně vykreslil romantické prostředí, které láká zejména věku dospívání a vhodně působil na rozvoj některých*

---

²⁰ KLÍMA, Ivan. Odhalujeme tajemství Chaty děsu. *Mladá fronta*. 7. 8. 1952, roč. 8, č. 185, s. 2.

²¹ Tamtéž.

²² SLABÝ, Z. K. Nezapomínejme na literaturu pro dospívající mládež. *Literární noviny*. 6. 8. 1955, roč. 4, č. 32, s. 7.

*dobrých charakterových vlastností*²³. Autor také zdůrazňuje, že Foglar mládež dobře znal a je u ní velmi oblíbený.

V letech 1957 – 1958 probíhala diskuze o dobrodružné literatuře ve sborníku Zlatý máj. Nejvíce diskutovaným byl právě Jaroslav Foglar a Karel May.

Diskuzi vyvolal článek Vítězslava Kocourka *Co s dobrodružnou literaturou pro mládež?*²⁴, avšak Jaroslav Foglar je rozebírán až v člancích Františka Továrka, Františka Benharta a Jaromíra Průši.

František Továrek jako příkladnou dobrodružnou četbu ukazuje *Hochy od Bobří řeky*. Je to kniha, podle níž mnoho kluků plnilo bobříky, učilo se tábořit a poznávat přírodu. Dle něj měl Foglar úspěch zejména z důvodu, že psal příběhy ze života a na tábory nejezdil jako host, ale tábory vedl. Pionýrské organizaci by prospěl autor Foglarova typu, avšak musí objevit duši současných chlapců, „*se stejnými sklony k romantice, se stejnými touhami po romantice, ale navíc okřídlenou perspektivami aspoň padesáti příštích let*“²⁵. Uznává tedy Foglara jako významného autora, avšak „*příliš podlehl romantice západu*“²⁶.

Podobného názoru je i František Benhart. Čtyři knihy, *Hoši od Bobří řeky*, *Přístav volá*, *Když duben přichází* a *Chata v Jezerní kotlině*, charakterizují celé Foglarovo dílo. Společným rysem je morální a výchovný akcent a převažuje zde výchovný rys nad rysem uměleckým. *Hoši od Bobří řeky* dle něj slaví vychovatelský úspěch, avšak nemůže být řeč o úspěchu uměleckém. Kniha je psána tak, aby „*mohlo být s různými obměnami použito k celkem příjemnému nabytí lepších vlastností tělesných i duševních*“²⁷.

Oproti tomu kniha *Přístav volá* „*zachycuje život s daleko větší sociální příznačností v rodině, ve škole i na ulici*“²⁸ a „*vidí nesrovnalosti doby*“²⁹. Dle Benharta je zde vidět Foglarova největší slabina – postavy, které prodělávají stále stejný proces. Z některých se stávají dokonalí chlapci, zatímco ti zlí, jsou ponecháni osudu. Postavy také nesou myšlenky autora a na vlastní nezůstává mnoho místa.

---

²³ JIROUŠEK, Ota. Budeme zase půjčovat Karla Maye a Jaroslava Foglara?. *Knihovnik*. 1957, roč. 2, č. 3, s. 89-90.

²⁴ KOCOUREK, Vítězslav. Co s dobrodružnou literaturou pro mládež?. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 4, s. 107.

²⁵ TOVÁREK, František. O dobrodružství, a co s tím souvisí. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 13, s. 399.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ BENHART, František. Proč už nezní Píseň úplňku?. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 13, s. 401.

²⁸ BENHART, František. Proč už nezní Píseň úplňku?. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 13, s. 401.

²⁹ Tamtéž.

Za umělecky nejzdařilejší považuje Chatu v Jezerní kotlině. Děj se rozvíjí dle vlastní logiky a morálka se s ním prolíná. Knize Když duben přichází chválí kolektiv i mravní zakolísání hlavního hrdiny. Pokud by mělo dojít k opětovnému vydání této knihy, doporučuje důkladnou revisi. Benhart dále uvádí, že opětovné vydání Foglarových knih „by bylo matení hodnot“, avšak Foglar má stále co říci současným čtenářům.

Třetí kritiku ve Zlatém máji přinesl Jaromír Průša. Dle něj Foglarovi obhájci nehájí jeho dílo, ale spíše žánr, který Foglar zastupoval. Autor srovnává Hochy od Bobří řeky s knihou E. T. Setona Dva divoši. Knihy mají mnoho shodných rysů: oba autoři čerpají ze svých zkušeností, oba jsou také ilustrátory svých knih, Foglar přejal mnoho Setonových kreseb. I přestože se Seton vrací do mládí a Foglar zasazuje knihy do současnosti (do zcela jiné společenské situace), zachovává Foglar mnoho Setonových principů – zejména inklinaci k přírodě, ale nedosahuje jeho kvalit. Zkoušky Hochů od Bobří řeky však už „*nevyhovují výchovným cílům, které si klade socialistická společnost*“³⁰. Průša neporučuje Foglarovy knihy k vydání, místo nich doporučuje Setonovu knihu Dva divoši.

Poslední kritiku tohoto období zveřejnil Oldřich Kryštofek v Novinářském sborníku roku 1959. Kryštofek striktně odmítá Foglarovky a zařazuje je k rodokapsům. Taktéž kritizoval časopisy Vpřed a Mladý hlasatel, kteří propagovaly „*kreslené seriály s minimem vkusu, barevně křiklavé a sériově kreslené*“³¹.

3.4 Šedesátá léta

Do tohoto období můžeme zařadit i knihu Václava Stejskala z roku 1962 Moderní česká literatura pro děti. Na rozdíl od poúnorových odborných prací Foglara zmiňuje, ale využívá jej jako odrazující případ. Považuje jej za autora, který vykresluje lži, pohrdá dělnickou mládeží a jeho knihy mají fašistický podtext (vše bez bližšího konkretizování). Foglarovy knihy jsou dle něj prostoupeny „*vymrskanými kýčovitými prostředky falešné americké romantiky*“³² a na mládež zapůsobil zejména proto, že dokázal „*využít bezelstnosti a bezbrannosti dětí, které zavalil dráždivým nevkusem*“³³. Podrobně se touto tematikou zabývá Lumír Mikulka v knize Causa: Jaroslav Foglar³⁴.

³⁰ PRŮŠA, Jaromír. K diskuzi o dobrodružné literatuře. *Zlatý máj*. 1958, roč. 2, č. 4, s. 109-111.

³¹ KRYŠTOFEK, Oldřich. O českém dětském tisku. Novinářský sborník. 1959, roč. 4, č. 4, s. 482.

³² STEJSKAL, Václav. *Moderní česká literatura pro děti*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962, s. 204.

³³ Tamtéž.

³⁴ MIKULKA, Lumír. *Causa: Jaroslav Foglar*. 1. vyd. Ilustrace Karel Saudek, Marko Čermák. Ostrava: Amosium Servis, 1991, 143 s. Amosium servis přátelům.

Nejvýraznější diskuze týkající se Jaroslava Foglara probíhala ve Zlatém máji, kritické revue umělecké tvorby pro mládež, v letech 1964 – 1965. Další kritiky probíhaly v denním tisku.

O zvýšeném zájmu o Foglarova svědčí i fakt, že se 1. vydání dočkaly knihy Tajemná Řásnovka (Blok, 1965), Poklad Černého delfína (Blok, 1966), Kronika Ztracené stopy (Naše vojsko, 1967), Devadesátka pokračuje (Olympia, 1969) a Dobrodružství v Zemi nikoho (Olympia, 1969). Znovu vydány byly knihy Boj o první místo (čas. 1968-1969; 6. kn. vyd. 1969, Blok), Hoši od Bobří řeky (9. kn. vyd. 1966, Mladá fronta; 10. kn. vyd. 1969 Blok), Chata v Jezerní kotlině (5. kn. vydání 1969, Mladá fronta) a Záhada hlavolamu (2. kn. vyd. 1968).

3.4.1 Kritika ve Zlatém máji

Diskuze v tomto periodiku probíhala v letech 1964-1965. Rozpoutal ji článek Petra Sadeckého. Tento autor vyzdvihuje přednosti a srovnává členy Foglarova nepolitického oddílu s pionýrskými tábory. Také připomíná, že absolventi Foglarova oddílu jsou jedni z nejlepších pionýrských vedoucích. Dle Sadeckého dal Foglar oddílu dobrodružství, uměl jej využít k výchovným cílům, dokonale se vžil do tužeb a potřeb chlapecké mládeže a jeho knihy jsou „*eposem stoprocentního, nepromarněného chlapectví*“³⁵. Dále se také vyjadřuje k hrdinům foglarovek. Ti se snaží čestně dokázat co nejvíce, bojují za práva slabých, dávají více, než berou, vzdávají se štěstí pro druhé, mnoho znají a o vše se zajímají. Takové hrdiny se snaží Foglar pěstovat ve svém oddíle. Oproti Rodokapsu mají jeho knihy velkou výhodu, čtenáři se snaží žít jako hlavní hrdinové. Sadecký také připomíná tvorbu „*senzačního amerického braku – komiksu*“³⁶, který také Foglar využil k výchově nejlepších vlastností.

Autor se nezabývá pouze působením Foglara na čtenáře, ale také diskutuje s dříve vydanými články. Obecně kritizuje dospělé, protože jen málokterí rozumějí mládeži a věnují se jí. A pokud nerozumějí mládeži, tak také nemohou rozumět Foglarovi. Vidí jen chyby a nedokáží rozpoznat přínos jeho díla.

Sadecký považuje za nejlepší knihy Hochy od Bobří řeky a Poklad Černého delfína. Svou kritiku zakončuje tvrzením, že společensko-mravní působení převažuje všechny literární poklesky Foglarova díla.

Na článek Sadeckého reaguje svou kritikou knihy Když duben přichází Vladimír Kovářík. Zabývá se také otázkou, jací chlapci skutečně jsou a zda je Foglar zná a píše o nich.

---

³⁵ SADECKÝ, Petr. Proč mlčí Jaroslav Foglar?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 3, s. 107.

³⁶ Tamtéž, s. 108.

Chlapce dělí do několika skupin. První skupinu tvoří chlapci ušlechtilí. Většinou to bývá jeden chlapec, svalnatý, slušně se obléká a je dobrým žákem. Všichni jej obdivují a závidí mu. Nemá přátele a je si vědom své výjimečnosti. Ostatní se vedle něj cítí obyčejní a bezvýznamní.

Druhou skupinu tvoří chlapci zlí. Ti jsou charakterizováni jako chlapci otrhaní, zanedbaní, špinaví a suroví. Tito chlapci se sdružují do part a vymýšlejí lumpárny. Mají svého vůdce, který je ze všech nejhorší.

Poslední skupinu tvoří chlapci „nijací“. Ti se potloukají životem a hledají něco, co by je vytrhlo ze stereotypu a nudy každodenního života. Občas se přiklání k těm zlým, občas se snaží napodobit vzorné chlapce. Většinou se jeden z těchto chlapců potká s někým, kdo mu ukáže jiný svět a dostane se do skupiny, kde každý je něčím výjimečný a obdivuhodný. „Nijaký“ chlapec se začne měnit a na konci knihy je z něj ušlechtlejší a lepší chlapec, než byl jeho nedosažitelný vzor. Všimne si toho jeho původní kolektiv a chlapec i získá oblibu a autoritu.

Kovářík však upozorňuje, že toto schéma se opakuje ve všech foglarovkách a pokládá si otázku, zda jsou to knihy dobré či špatné, užitečné či škodlivé. Odpověď na tyto otázky je jednoznačná. Foglar je výborný vychovatel, ale jeho knihy jsou neumělecké. Jde mu o okamžitý úspěch. Vytýká Foglarovi mnoho omylů a chyb. Má mnoho výhrad „*k přemrštěné romantice jeho městských dobrodružství, více vykonstruovaných pro efekt než skutečných*“³⁷. Sadecký se také zabývá obsahovou stránkou. Foglarovi vyčítá opakující se motivy, situace, popisy krajin a nálad. Další výtky je zaměřena na jazyk a styl. Špatný a hovorový jazyk nepovažuje za záměrný.

V závěru nedoporučuje Foglarovi reedici starých knih. Doporučuje mu, aby napsal díla nová, která „*odpovídá vysokým požadavkům na současnou tvorbu pro dnešní děti*“³⁸. Sadecký věří, že „*Jaroslav Foglar by dokázal napsat konečně dílo o chlapcích, jací opravdu jsou. Zatím to neudělal.*“³⁹

Sám Jaroslav Foglar⁴⁰ nemohl dlouho zůstat mlčet. Využívá tohoto prostoru, aby očistil své jméno. Reaguje na výtky kritiků, které považuje za mylné. Na svou obranu zdůrazňuje svou

---

³⁷ KOVÁŘÍK, Vladimír. O chlapcích, jací skutečně jsou?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 4, s. 158.

³⁸ KOVÁŘÍK, Vladimír. O chlapcích, jací skutečně jsou?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 4, s. 159.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ FOGLAR, Jaroslav. Dejte mně konečně slovo. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 4, s. 161-13.

oblibu u čtenářů. Vyjadřuje se také k umělecké hodnotě svých textů. Připouští jejich nízkou hodnotu, ale to považuje za nedůležité, jestliže jeho knihy mají velký výchovný aspekt.

Diskuze pokračuje článkem Miroslava Kovářika. Ten Foglarovi chválí výběr postav z různých společenských vrstev i to, že měřítkem jejich hodnot jsou jen charaktery, činy a vztahy. Seriál Rychlé šípy „*při vsí senzačnosti a křiklavosti sehrál obrovsky kladnou úlohu u svých členů*“⁴¹. I přes úspěch čtenářských klubů a masové plnění bobříků, nepřipouští návrat Foglara se vším všudy z důvodu revolučních změn. Nelze změnit skautské romány na pionýrské. Na druhou stranu velmi vyzdvihuje kolektivnost. Další výtkou je přílišná romantičnost, která čtenáře odpoutává od reality.

Za nejlepší považuje román Když duben přichází, kde se Foglarovi podařilo mistrně charakterizovat postavy. Román má dobrou slovesnou úroveň a „*myšlenka chlapectví je vyvedena nejlépe a nejkonkrétněji, i když se ani zde neobejde ilustrativnosti místy až příliš křiklavé*“⁴². Tento román, jako jediný, doporučuje k reedici.

Kovářík považuje problém chlapectví za umělý, něco co neodpovídá skutečnosti a uvádí i konkrétní příklady. Tento věk není tak čistý, jak je popisován, ale je více poznamenán pubertální mentalitou. Za větší problém však považuje, že Foglar tyto dvě etapy zřetelně odlišuje, přičemž období první považuje za kvalitnější a vyvolává pocit, že by se mělo uměle prodlužovat či ponechat do konce života. Přejít do dalšího období nám pak může připadat jako příklon k problematickým podnětům. K tomu dodává: „*Vývoj osobnosti má sice své krize a zlomy, je však logický a ve své většině kontinuální, jedno vplývá do druhého a jakýkoli nucený návrat nebo umělé prodlužování je vybočením. Foglar se vyhýbá sledování svých hrdinů v letech fyzického a duševního vyspívání, nepřipravuje řešení problémů, s nimiž se musí zákonitě vyrovnávat každý dospívající chlapec na vlastní pěst – vztah k druhému pohlaví a zařazení probouzející se erotiky na správné místo v životě.*“⁴³

I přestože v některých rovinách romány Foglara zastarávají, je důležité rozpoznat, co by mohlo být přínosem pro další generace. S oživením úzce souvisí oživený zájem o tramping, turistiku a zálesáctví. Význam vidí i v tom, že není mnoho dobré literatury zabývající se vnitřní chlapeckou problematikou.

---

⁴¹ KOVÁŘÍK, Miroslav. Přejde Foglarův duben?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 5, s. 208.

⁴² Tamtéž, s. 212.

⁴³ Tamtéž.

Další kritiku přinesl Václav Stejskal. Autor se podivuje nad diskuzí v časopise zabývající se literaturou pro děti a mládež a mělo by se diskutovat v pedagogických časopisech. Foglarovi přiznává pouze vnější podobu s uměleckou literaturou. V jeho knihách prý není skutečný život, ale pouze „*výchovná monstra*“⁴⁴. Dle Stejkala je výchova dlouhodobým a složitým procesem a čtenáři se nastanou lepšími pouze po přečtení knih.

Význam vidí především v tom, že Foglarovky upozorňují na nedostatky v práci s mládeží. Ve svém článku zmiňuje i kritiku Petra Sadeckého. Souhlasí s ním, že mají děti více komfortu v pionýrských táborech, než ve skautských, ale mají tak více času na sportovní a ideově kulturní činnosti.

V závěru se diví, proč Foglar mlčí. I když jej neuznává jako spisovatele, má Foglar co říci současné mládeži a několik let marně čekáme na „*dnešní slovo*“⁴⁵.

Ve stejném vydání Zlatého máje nalezneme článek Zdeňka Vavříka. Ten polemizuje s kritikou Petra Sadeckého. Jako první chybu uvádí, že Sadecký hovoří o odpůrcích Foglara, ale jmenuje pouze Václava Stejskala. Dále mu vytýká, že se věnuje jeho pedagogické působnosti a mlčí o jeho spisovatelské činnosti. Sám Vavřík „*by Foglarův rukopis bral do rukou s minimální důvěrou*“⁴⁶ a to zejména z důvodu, že jeho dosavadní texty „*zanedbávaly primární zásady literární tvorby jako odpovědné lidské práce, péči o jazyk počínajíc*“⁴⁷. Dle Vavříka to lze očekávat z důvodu velkého množství knih, kterým nemohla být věnována patřičná pozornost. Autor neodmítá Foglara, avšak musel by napsat dobrou knihu a poučit se ze svých dřívějších knih.

Ve stejném čísle Zlatého máje vyšel i názor mladého slovenského prozaika Antona Hykische. Přiznává svůj zápal pro Foglara, Rychlé šípy a čtenářské kluby již od mládežnického věku. O to více byl překvapen jeho zakázáním. Velmi se zastává jeho přístupu k mládeži a jeho metody slouží ke změně k lepšímu.

Hykisch se dále zabývá knihou *Když duben přichází*. Některé jeho poznámky nesouhlasí s obsahem knihy. Například uvádí, že se děj odehrává na střední škole (ve skutečnosti jde o poslední ročník základní školy). Dle něj je to kniha o chlapcích, jací skutečně jsou. Foglar v knize dává návody, jak řešit spory a problémy chlapeckého kolektivu. Hykisch

---

⁴⁴ STEJSKAL, Václav. Jaroslav Foglar aneb výchova snadno a rychle. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 6-7, s. 241.

⁴⁵ Tamtéž, s. 244.

⁴⁶ VAVŘÍK, Zdeněk. Jaroslav Foglar proč ne?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 6-7, s. 245.

⁴⁷ Tamtéž.

nechápe co je na knihách „zlé, nesocialistické, nerozumné, škodlivé, individualistické“⁴⁸. Jako zlé považuje vyloučení těchto metod z pedagogické praxe. Na závěr dodává výzvu českým čtenářům: „*Českí priatelia, urobte všetko, aby mohlo Jaroslav Foglar prehovoriť pre dobro mladého pokolenia. Je to vaša vec. Ale práve preto je to aj náš spoločný záujem.*“⁴⁹

Další, tentokrát odmítavou, kritiku přinesl Jaroslav Tichý. Zastává názor, že zastánci Foglara se jeho knihami věnují až v druhé řadě. Na prvním místě se zabývají Foglarem jako pedagogem. Každý tak mluví jiným jazykem a takovou diskuzi považuje za zbytečnou. Prvního omylu, kterého se Foglar dopouští, je potřeba ideálního hrdiny. Dalším omylem je pocit, že kniha způsobí čtenáři morální obrat.

Dle Tichého polemika o Foglarovi ničím nepřispívá literatuře pro děti. Diskuzi přirovnává ke klášteru. Každý účastník si mluví sám pro sebe. Nikdo nevěnuje pozornost argumentům druhých, nikdo nikoho nevyslechne. V závěru připomíná, že je nutné psát kritiky „*otevřeně, bez sousedských ohledů, neúplatně*“⁵⁰. Takto psané kritiky jsou totiž „*poctivějším vyjádřením lidské úcty a obdivu, než medvědí služby apologetů*“⁵¹.

Autorem objektivní kritiky je Alexej Pludek. Foglarovy knihy řadí k výchovno-návodným. Dle něj chce Foglar svým vlivem vypěstovat ve čtenářích základní morální zásady. To považuje za pozitivum těchto knih. Naopak, tak jako většina kritiků, mu vyčítá „*formální, jazykové a stylistické nedostatky*“⁵². Také doporučuje některé motivy přepracovat. V závěru doporučuje reedici jeho knih, zejména knihy Hoši od Bobří řeky.

Kritika Haliny Skrobiszewské se zabývá foglarovkami, které vyšly v Polsku v překladu Rudolfa Janicka. Konkrétně se jedná o knihy: Hoši od Bobří řeky, Záhada hlavolamu a Chata v Jezerní kotlině. Dvě knihy (Hoši od Bobří řeky a Chata v Jezerní kotlině) byly schváleny ministerstvem osvěty a doporučeny do školních knihoven. Autorka připomíná, že ani v Polsku se všichni recenzenti neshodli. Zatímco Chata v Jezerní kotlině byla doporučena ministerstvem osvěty, další recenzent se ptá na smysl vydání této knihy. Autorka přidává i svůj vlastní názor. Za nejhodnotnější považuje Chatu v Jezerní kotlině a to z důvodu, že ji považuje za „*kompozičně nejsevřenější a nejméně moralizující*“⁵³. Dalším dvěma knihám chválí

---

⁴⁸ HYKISCH, Anton. Jaroslav Foglar a Slovensko. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 6-7, s. 250.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ TICHÝ, Jaroslav. Kritiky nečtete!. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 401.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² PLUDEK, Alexej. Chodí pešek okolo. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 402.

⁵³ SKROBISZEWSKÁ, Halina. Knihy Jaroslava Foglara v Polsku. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 404.

„schopnost konstruovat kolektivní scény, vytvářet svérázné charaktery“⁵⁴, ale knihy mají sevřenou, rozvleklou a nedůslednou kompozici. Skrobiszewská si myslí, že ve Foglarových románech je mnoho materiálu pro dobré romány. Za nutné záchrany považuje motiv cvičení vůle se stejnou měrou jako cvičení těla a motiv potřeby pracování na svém charakteru.

V dalším článku se Stanislav Jareš zabývá reedicí foglarovek, kterou doporučuje. Foglarovky dělí do tří kategorií. První tvoří knihy propagační agitky. Řadí se sem nejstarší knihy (Hoši od Bobří řeky). Jsou to knihy, které podávají návody na smysluplné trávení času.

Další skupinu tvoří knihy se stejným tématem, ale s bohatší zápletkou. Chlapci jsou ovlivňováni chuligány, ale nakonec se nechají strhnout kolektivem chlapců dobrých nebo příkladem čestného jedince. Tuto skupinu tvoří knihy Přístav volá a Pod junáckou vlajkou.

Posledním typem je román Když duben přichází. Kniha má stejné téma, ale hrdinové jsou více realističtí a psychologicky propracovanější.

Za důvod úspěšnosti těchto knih považuje to, že vše je jasně dané. Je dán příklad, řešení, kde je dobro a zlo. To přirovnává k pohádce. Doporučuje reedici knih Hoši od Bobří řeky a Když duben přichází a nezaujaté posouzení jeho nových rukopisů. Za vhodné považuje „požádat Foglara o nebeletrizovanou příručku *Jak tábořit a Sto bojových her*“⁵⁵.

S článkem Petra Sadeckého polemizuje František Továrek⁵⁶. Vytýká mu zejména zevšeobecňování. I přestože ostře kritizuje názory Sadeckého, nechce tím shodit samotného Foglara. Dle něj dokáže Foglar nadchnout čtenáře i členy oddílu pro jakoukoliv činnost, což chybí současným pionýrským organizacím. Více než Foglarem se Továrek zabývá článkem Sadeckého.

V dalším (desátém)⁵⁷ díle a poté i ve dvanáctém⁵⁸ díle Zlatého máje bylo otištěno vždy dvacet tři dopisů od čtenářů. Kromě Vojtěcha Vackeho všichni vzpomínají s láskou na dětství s foglarovkami, vyzdvihují jeho pedagogické působení vliv na dětskou mládež.

Článek Bedřicha Bössera měl uzavřít polemiku ve Zlatém máji v roce 1958, ale nebyl otištěn. Velmi vyzdvihuje Foglarovu činnost v Mladém hlasateli, kdy se zabýval mimoškolními aktivitami mládeže, která se „jeho pokynům podřizovala dobrovolně a dychtivě“⁵⁹. Bösser

---

⁵⁴ Tamtéž, s. 405.

⁵⁵ JAREŠ, Stanislav. Jsem pro Foglara. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 407.

⁵⁶ TOVÁREK, František. Něco na tom bude. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 10, s. 452-454.

⁵⁷ Čtenáři o Foglarovi: První probírka došlými dopisy. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 10, s. 455-461.

⁵⁸ Čtenáři o Foglarovi: Druhá probírka došlými dopisy. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 12, s. 546-551.

⁵⁹ BÖSSER, Bedřich. Nejde jen o Foglara. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 11, s. 496.

nechápe, jak někdo může pochybovat o Foglarových výchovných zásluhách. Dle něj jsou chlapani foglarovek obyčejní kluci, kteří se stmelují do part a tíhnou k „*dynamickému romantismu*“⁶⁰. Z toho pak vyplývá odvaha k sebevýchově.

Dle Bössera se čtenář tak začte do knihy, že její příkazy vykonává automaticky. Pokud se v knize vyskytne výzva na vyčištění bot celé rodiny, čtenář jde a boty vyčistí. Autor však nevidí jen kvality těchto knih, ale dotýká se i slabších stránek: stereotypní členění hrdinů, opakování výchozích situací, ... To se však děje z důvodu upřednostnění pedagogických cílů. Autor se domnívá, že i literatura upřednostňující stránku výchovnou před stránkou estetickou má právo na literární existenci, jelikož také plní kulturní a společenskou funkci. Musí ovšem „*vytvářet iluzi životnosti příběhu a nesmí být ve volbě formálních prostředků umělecky zcela necitlivou*“⁶¹.

Originální článek přinesl Bohumil Jírek a kol⁶². Ti formou individuálního rozhovoru s muži na ulici zjišťovali znalost Foglara a jeho knih. Více dotázaných si pamatuje knihy, hrdiny a činnosti, než samotného autora. Velkého úspěchu dosáhly Rychlé šípy, které znalo 82 % dotázaných. Překvapivým faktem je i větší oblíbenost časopisů redigovaných Foglarem, než jeho knihy.

Zuzana Ceplová považuje za hlavní problém to, že Foglarovy knihy jsou na pomezí literatury, nejsou to ani knihy umělecké, ani výchovné příručky. Dle autorky jsou knihy Hoši od Bobří řeky a Záhada hlavolamu ukázkou toho, co Foglar dovede – napínavým příběhem vést k vyšším cílům. Což už se nedá říci o jiných knihách. Za vrcholné dílo považuje Rychlé šípy. V závěru navrhuje reedici Foglara do té doby, než se „*objeví nový autor, který by Foglarův způsob přivedl na vyšší úroveň*“⁶³.

Diskuzi uzavírá článek Jana Červenky⁶⁴. Tento článek však neshrnuje diskuzi, ale autor zastává názory Foglarových odpůrců. Dle něj se vyjádřilo málo autorů zabývajících se výchovným působením knih a většina zastánců tohoto autora byla ovlivněna četbou Foglara v mladším věku. Zastává názor, že foglarovky nepopisují skutečný svět (zejména z důvodu absence dívek), nepopisují dopad lidského jednání. K reedici doporučuje knihy Hoši od Bobří

---

⁶⁰ Tamtéž, s. 497.

⁶¹ Tamtéž, s. 500.

⁶² JÍREK, Bohumil a kol. Počítejme s Foglarem. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 11, s. 504-507.

⁶³ CEPLOVÁ, Zuzana. Jaroslav Foglar stále aktuální. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 12, s. 542-543.

⁶⁴ ČERVENKA, Jan. Může být člověk chlapcem nadosmrti?. *Zlatý máj*. 1965, roč. 9, č. 1, s. 12-17.

řeky a Záhada hlavolamu. Doporučuje rozbor Foglarových knih, aby z „*toho měl největší užitek ten, o koho nám musí jít – dítě*“⁶⁵.

Na tento článek ještě odpovídá Oldřich Syrovátka a samotný Foglar⁶⁶. Červenka se zabývá jednostranností Červenkova článku. Závěrečný článek diskuze by měl „*shrnout, zhodnotit a okomentovat*“⁶⁷ všechny názory. Foglar pak připomíná, že jeho knihy nejsou umělecké, ale výchovné.

3.4.2 Kritika v ostatních periodikách

Diskuze ve Zlatém máji rozvířila problematiku Jaroslava Foglara i do dalších periodik. Prvním je Mladá fronta. První článek přinesl Jan Šimáně⁶⁸. Kritizuje článek Petra Sadeckého (Zlatý máj). Dle něj má Foglar stále co říci a poučil se ze svých chyb.

Další významnou kritiku přinesl Alexej Pludek⁶⁹. Jako jeden z prvních uvádí konkrétně jména těch, kteří odmítají reedici foglarovek. Dělí přístup k dětské literatuře na dva proudy dle cíle: estetický zážitek nebo vštípení etických hodnot. Pokud jsou oba postupovány s odvahou a tvůrčími schopnostmi, nelze ani jeden upřednostňovat. Pokud tedy primárním cílem Foglara je vychovávat, nemůže být proti němu nic namítáno. Na druhou stranu připouští, že vážná je slabá umělecká stránka knih. To však můžu změnit dobrá redakce nakladatelství. V závěru shrnuje, že foglarovky neplní všechny funkce moderní literatury, i přesto by uvítal jejich vydání.

V Mladé frontě dostane slovo i Jaroslav Foglar. Dle něj za nevydáváním jeho knih stojí čtyři jména: Václav Stejskal, Jaroslav Tichý, Vladimír Kovářík a Zdeněk Vavřík. Obhajuje se oblíbeností u čtenářů, velkým pedagogickým úspěchem a náročností práce s mládeží. Také se snaží vyvrátit výtky těchto odpůrců. V závěru děkuje za uspořádání diskuze ve Zlatém máji a všem „*pisatelům dopisů a diskuzních příspěvků*“⁷⁰, kteří se postavili za jeho osobu.

Za Foglara se staví i anonymní autor článku v časopise Tvář⁷¹. Ve svém článku ostře polemizuje s články odpůrců Foglara.

---

⁶⁵ ČERVENKA, Jan. Může být člověk chlapcem nadosmrti?. *Zlatý máj*. 1965, roč. 9, č. 1, s. 17.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ ŠIMÁNĚ, Jan. Seton, Foglar a PO ČSM. *Mladá fronta*. 15. 6. 1964, roč. 20, č. 121, s. 3.

⁶⁹ PLUDEK, Alexej. Foglar a literatura. *Mladá fronta*. 3. 11. 1964, roč. 20, č. 303, s. 4.

⁷⁰ FOGLAR, Jaroslav. Proč nejsou vydávány mé knihy?. *Mladá fronta*. 6. 1. 1965, roč. 21, č. 5, s. 3.

⁷¹ -ndr-. Nemělo by se o Foglarovi raději mlčet?. *Tvář*. 1965, č. 1, s. 35.

Na základě vydání Foglarových knih se začaly objevovat články zabývající se tematikou práva na existenci těchto knih a práva Foglara na svobodnou tvorbu. Jedním z nich byl např. text Oldřicha Syrovátky v Lidové demokracii⁷².

V deníku Červený květ se Lubomír Petr⁷³ zabývá otázkou základním schématům foglarovek a rozdílem v nazírání na tyto knihy očima dospělého a očima dospívajících čtenářů.

Jaroslav Med⁷⁴ se zabývá rozborem knihy Hoši od Bobří řeky. Hlavní výhodu vidí v tom, že Foglar popisuje činnosti, které se čtenáři okamžitě snaží napodobit.

3.5 Sedmdesátá a osmdesátá léta

V sedmdesátých letech byl Foglar opět zakázaným autorem a nevycházely o něm žádné kritiky. Jeho knihy nevycházejí a jeho jméno není zmíněno v slovníku spisovatelů pro děti a mládež⁷⁵.

Ke změně dochází v druhé polovině osmdesátých let, kdy jsou pořádány besedy k výročí 80. narozenin Jaroslava Foglara. Před sametovou revolucí v roce 1989 znovu vyšly knihy Hoši od Bobří řeky, Chata v Jezerní kotlině a nová kniha Strach nad Bobří řekou. O vydání knih v nakladatelství Olympia se zasloužila Slávka Poberová.⁷⁶

Nejvýznamnější diskuze probíhaly ve sborníku Rovnost a Kmen.

3.5.1 Kritika v Rovnosti

Diskuzi v tomto brněnském sborníku začal článek Pavla Douška, který reaguje na „*renesanci foglarovek*“⁷⁷. Autor konstatuje, že pionýrská organizace přebrala pokrokové motivy dřívějších organizací pro děti a tak přebrala i motivy Jaroslava Foglara. Dle Douška Foglarovy motivy korespondují s dobou, ve které vznikly, „*v době buržoazní republiky*“⁷⁸. Odmítá také chlapecký kolektiv, který tvoří strukturu Foglarových knih. Dle autora to popírá rovnoprávnost žen a vzájemné vztahy chlapců a děvčat. To jsou některé z důvodů, proč razantně odmítá foglarovky. I přestože mají mnoho motivů, které jsou důležité pro socialistickou mládež (odvahu, dovednost, sílu, kladné morální vlastnosti), ale chybí jim sociální kontext. Čtenáři tak mají mnoho kladných vlastností, ale neumí řešit sociální problémy. Program foglarovek

⁷² SYROVÁTKA, Oldřich. Nový Jaroslav Foglar. *Lidová demokracie*. 25. 9. 1965, roč. 21, č. 225, s. 5.

⁷³ PETR, Lubomír. Vrabec v hrsti. *Červený květ*. 1966, roč. 11, č. 1, s. 25.

⁷⁴ MED, Jaroslav. Nejslavnější foglarovka. *Práce*. 21. 6. 1969, roč. 25, č. 144.

⁷⁵ *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. 1. vyd. Editor Otakar Chaloupka. Praha: Albatros, 1985, 480 s.

⁷⁶ KRACLOVÁ, Petra. *Jaroslav Foglar v zrcadle literární kritiky*. Brno, 2005. Diplomová. Masarykova univerzita v Brně.

⁷⁷ DOUŠEK, Pavel. Foglarovky ano nebo ne?. *Rovnost*. 12. 11. 1986, roč. 101, č. 267, s. 1.

⁷⁸ Tamtéž, s. 4.

Douškovi příliš připomíná konec šedesátých let a nikdo nechce „*znovu prožívat deliria krizových let*“⁷⁹. To považuje za důrazné varování před využíváním foglarovek. Naproti tomu doporučuje knihy Františka Továřky, který knihy obohatil o nové prvky svázané s každodenním životem.

V reakci na článek Pavla Douška došlo do redakce Rovnosti mnoho dopisů. Někteří vyjadřovali souhlas, jiní nesouhlasili s jeho názory. V lednu 1987 vydala své stanovisko i redakce Rovnosti. Nejen, že se přiklání na stranu Douška, ale negativně hodnotí i čtenářské besedy s Foglarem, které byly „*dobře připraveným a promyšleným zpochybněním systému výchovy*“⁸⁰. Také obviňuje příznivce Foglara, že sami jeho ideály nerespektují a tím potvrzují kam „*nepolitická výchovná koncepce zákonitě vede*“⁸¹.

V reakci na to vyšlo prohlášení organizátorů besed s Foglarem. Brání se, že Foglarovo dílo úspěšné využití volného času a rozvíjí jejich kladné vlastnosti. Autoři také vyvrací tvrzení, že zpochybňují systém výchovy. Naopak zastávají názor, že „*učí dnešní mládež vážit si výdobytků socialismu*“⁸².

K článku se ihned vyjadřuje redakce Rovnosti, která pouze konstatuje to, co již zveřejnila 15. ledna 1987 v článku Foglarovky ano nebo ne: K reakcím na článek.

3.5.2 Kritika v Kmenu

První článek, který v tomto období v Kmenu vyšel, byl rozhovor Karla Sýse s Jaroslavem Foglarem. Interview vyšel ke spisovatelovým osmdesátým narozeninám a není výjimečný svým obsahem, ale tím, že vůbec vyšel.

Poté si bere slovo sám Jaroslav Foglar, který vydává článek Jak přivést mládež k touze po čtení. Autor se vrací do svého dětství a připomíná knihy, které jej bavili. Na základě toho doporučuje mládeži předkládat knihy s dobrodružstvím, které dají čtenáři vyniknout a podporují touhu něco dokázat.⁸³

Dalším článkem v tomto periodiku, byl text Vojtěcha Vackeho. Ten se zabývá neúspěchem foglarovek u kritiky, ale snaží se najít i důvod jeho obliby u čtenářů. Připomíná autorovy nectnosti jako jednotvárnost, neobratný jazyk, dějovou chudost, ... Upozorňuje na to, že někteří kritici mu připisovali úspěch pedagogický, ale pedagogové považují jeho výchovné

---

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Foglarovky ano nebo ne: K reakcím na článek. *Rovnost*. 15. 1. 1987, roč. 102, č. 11, s. 4.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Autoři programu besed osvětlují přístup a cíle. *Rovnost*. 16. 4. 1987, roč. 102, č. 102, s. 5.

⁸³ FOGLAR, Jaroslav. Jak přivést mládež k touze po čtení. *Kmen*. 1988, roč. 7, č. 22, s. 4.

cíle za scestné. Všechny tyto výtky autor považuje za pravdivé. Dle Vackeho nestojí za úspěchem pouze výchovné motivy či romantičnost příběhů, i když v každém je trochu pravdy. Jako jednu z příčin čtenářské obliby uvádí „romantický realismus“. Svět, který se navenek tváří jako obyčejný. Stejně domy, stejné ulice se mohou vyskytovat v jakémkoliv městě. Ale uvnitř je to svět s dobrými a špatnými čtvrtěmi, příroda, jejíž krásu „mohou chápat jen vyvolení“⁸⁴. Vše se může stát i samotnému čtenáři.

Také připisuje autorovi chlapecký pohled na svět – zná pouze dobro a zlo. Pokud dobrý člověk udělá špatný čin, musí v sobě najít silný impuls k nápravě. O všem ale rozhoduje jedinec sám. Každý dobrý čin je odměněn, špatný čin je potrestán. Dle Vackeho jsou hlavní hrdinové egoističtí. Vše dělají s cílem posílit pocit vlastní dokonalosti. Na přátelství je také nahlíženo jako na něco sobeckého: „*Vynikající přítel mne utvrzuje v mé vlastní dokonalosti, neboť jinak by se se mnou nepřátelil.*“⁸⁵

Ve Foglarových knihách nahází mýtus tajemství, který plodí strachu. Aby tedy hrdina mohl být dokonalý, musí mít příležitost se bát a strachu se postavit. Z toho poté plyne mýtus dobrodružství. Autor se také zastavuje nad tím, že v knihách chybí ženský živel, i přestože „*chlapecká pubertální psychika je ho plná*“⁸⁶. Dle Vackeho vytvořil Foglar svět utopie, který „*dokázal tak sugestivně zobrazit proto, že v něj věří*“⁸⁷.

3.6 Kritika po roce 1989

I přestože významným milníkem v české kultuře byl rok 1989, k mírnému volnění dochází již dříve. Jako předseda Svazu československých spisovatelů byl zvolen básník Michal Černík, vedoucím tajemníkem se stal básník a kritik Josef Peterka a funkci vedoucího odboru kultury a zástupce vedoucího oddělení ÚV KSČ zastával prozaik a dramatik Jan Čejka. Potvrdit liberalizaci, která však nesměla narušit politický status, mělo i přijetí, do té doby nepřijatých, autorů (Bohumil Hrabal, Oldřich Daněk, Ivan Kříž, Adolf Branald, Miroslav Horníček, Jiří Štola, Jaroslav Foglar).⁸⁸

---

⁸⁴ VACKE, Vojtěch. Svět pouze pro chlapce?. *Kmen*. 1988, roč. 7, č. 40, s. 1.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž, s. 4.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ JANOUSEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury, 1945-1989: na základě Dějiny české literatury, 1945-1989, sv. I-IV*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 487 p. ISBN 8020020578.

Pádem totalitního režimu vznikly ideální podmínky k obnovení volného nakladatelského podnikání a začaly být vydávány knihy, u kterých byl zaručený prodej. Prodejci upřednostňovali kvantitu prodaných knih před jejich kvalitou.

Dobové aspekty byly velmi příznivé pro vydání knih Jaroslava Foglara. Po letech zákazů konečně dochází k reedici všech jeho knih. Pro nakladatele byly jeho knihy zárukou zisku. To vzbudilo velký ohlas tisku. Foglar se objevoval v televizním vysílání, rozhovory s ním vycházely v různých periodikách, bylo vydáváno mnoho krátkých recenzí a oznámení týkající se opětovného vydání některé z jeho knih. Nejvýznamnější čistě literární kritiky se objevily ve Zlatém máji. Další významná debata proběhla v brněnských novinách Rovnost.

3.6.1 Kritika v Rovnosti

Kritika v rovnosti byla vedena dříve, avšak kritika ve Zlatém máji byla zásadnější. Někteří autoři článků v Rovnosti se věnovali více obhajobě literárních kritiků za minulého režimu než dílům Jaroslava Foglara. Autoři článků se vzájemně obviňují nebo sami sebe obhajují.

První článek *Foglarovky ano, nebo ne?*, který odstartoval diskuzi, byl napsán Jiřím Mrvou, obhájcem a obdivovatelem Foglara. Jiří Mrva se zabýval Foglarem ve své diplomové práci na téma *Úloha literatury pro mládež v prevenci alkoholismu a toxikomanie se zaměřením na dílo Jaroslava Foglara* a v druhé polovině pořádal besedy s Jaroslavem Foglarem.

Nedlouho po vydání Mrovovy kritiky další autoři reagují. Prvním z nich je Jaromír Blažejovský, který hned v úvodu kritizuje Mrvův přístup: „*Jiřímu Mrvovi v článku nejde o obhajobu Foglarova díla, nýbrž o prajednoduchou kritiku spisovatelových kritiků. Každý, kdo v uplynulých dvaadvaceti letech o Foglarovi veřejně zapochyboval, je pro pana Mrvu zdiskreditovaný. Jiří Mrva totiž upírá kritikovi svobodu projevu, pokud v absolutní svobodě nepůsobí autor posuzovaného díla. Je to dosti rozšířené mínění: za totality prý nelze uměleckou politiku posuzovat; kdo se jí dopustí, přisluhuje.*“⁸⁹

Blažejovský se staví na stranu Vojtěcha Vackeho, jehož esej *Svět pouze pro chlapce?* otištěnou v Kmeni 6. října 1988, považuje za „jednu z nejpronikavějších studií o Foglarovi“⁹⁰. I když autor věří, že „*Foglarův návrat je definitivní*“⁹¹, v celém článku se vyjadřuje spíše k Mrvovi než k Foglarovi.

---

⁸⁹ BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír. *Foglarovky ano, kritiku ne?*. *Rovnost*. 8. 5. 1990, roč. 105, č. 107, s. 5.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

Slovo si vzal i Vojtěch Vacek, který se snažil obhájit před útoky Jiřího Mrvy. Sám svůj článek Svět pouze pro chlapce? nepovažuje za útok proti Foglarovi, ani za nestranný rozbor jeho díla, ale za „*vyzvižení Foglara coby autora tzv. okrajového žánru do sféry opravdového umění*“.⁹²

Na stranu Jiřího Mrvy se postavil jeho bratr Vlastimil. Ten se postavil proti Jaromíru Blažejovskému a Karlu Sýsovi, které označuje za „*výrobce bumerangu proti Foglarovi*“, místo aby se zabýval Foglarem samotným.⁹³

K článkům Jiřího a Vlastimila Mrvy se poté vyslovil i Karel Sýs.⁹⁴ Slovo si vzal opět Vojtěch Vacke, který se vyjádřil k příspěvku Karla Sýse.⁹⁵ Poté vyšel článek Jiřího Mrvy, který se přiznává, že mu „*nešlo o obhajobu Jaroslava Foglara, ale kritiku kritiků*“⁹⁶. Jak sám uvádí, Foglara „*pomáhal obhajovat řadu let a po revoluci již není žádné obhajoby potřeba*“⁹⁷.

Nezaujatou kritiku přinesl Zdeněk Zapletal ve článku Ke sporu o Foglara. Svou stat' uvádí slovy: „*Stěží bychom asi v historii české moderní literatury hledali spisovatele tak obdivovaného a zároveň zatracovaného, který má takovou spoustu oddaných stoupenců, ale i tolik odmítavých kritiků, jako je autor foglarovek – svěbytného žánru, v jehož vydávání dlouhá léta zákazů byla jen sporadicky vystřídána krátkými, zato však mimořádně prudkým edičními explozemi, z nichž nejintenzivnější je ta nynější.*“⁹⁸ Dle Zapletala budou obdivovatelé i kritici vždy existovali a budou existovat tak dlouho, jak dlouho se budou foglarovky číst. Snažil se najít cestu mezi nimi. Podle něj by se neměla posuzovat jen umělecká hodnota, ale i hodnota literárně společenská zahrnující hledisko sociologické, čtenářské, psychologické a pedagogické. V článku vyslovil názor, že by se „*nemělo prosazovat vydání Foglarových spisů, nýbrž kritický výběr z nich, aby v permanentním oběhu zůstalo zachováno to nejosvědčenější, co je schopno vnášet do dětské četby oživující prvky, motivovat touhu mladých lidí po čtení jako napínavém prožitku i po tom, aby pod bezprostředním vlivem četby dokázali něco užitečného sami udělat*“.⁹⁹

---

⁹² VACKE, Vojtěch. Foglar je jen jeden. *Rovnost*. 16. 5. 1990, roč. 105, č. 114, s. 5.

⁹³ MRVA, Vlastimil. Bumerang proti Foglarovi. *Rovnost*. 23. 5. 1990, roč. 105, č. 119, s. 5.

⁹⁴ SÝS, Karel. Jen to sved'te na mě, pánové!. *Rovnost*. 13. 6. 1990, roč. 105, č. 137, s. 5.

⁹⁵ VACKE, Vojtěch. Šlo o pogrom na "okrajové" žánry: Ještě na téma Foglar. *Rovnost*. 15. 6. 1990, roč. 105, č. 139, s. 5.

⁹⁶ MRVA, Jiří. Diagnóza 780: ztráta paměti. *Rovnost*. 19. 6. 1990, roč. 105, č. 142, s. 5.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ ZAPLETAL, Zdeněk. Ke sporu o Foglara. *Rovnost*. 30. 5. 1990, roč. 105, č. 125, s. 5.

⁹⁹ Tamtéž.

Dalším příspěvkem bez osobního zaujetí byl článek brněnského pedagoga Rudolfa Kohoutka, který vyzdvihuje Foglara především pro jeho „*individuální přístup k dětem využívající při výchově touhy dětí po romantice a dobrodružství, soutěživosti a snahy po vyniknutí, touhy mít dosažitelný vzor a potřebu respektovat ho, potřeby pro zapojení v neformálním kolektivu*“.¹⁰⁰

Závěrečným příspěvkem v této diskuzi byl článek Karla D. Janského. S Jaroslavem Foglarem se osobně znal, evidoval vše, co napsal a co o něm bylo napsáno a v osmdesátých letech organizoval čtenářské besedy s Foglarem. O Foglarovi se vyjadřuje kladně, ale vyzývá odborníky k diskuzi a zhodnocení významu Jaroslava Foglara.¹⁰¹

Celá tato diskuze trvala necelé dva měsíce. Jak je vidět, většina příspěvovatelů se nevěnovala kritice Foglarových děl, ale obhajobě či kritice ostatních příspěvovatelů. Diskuzi uzavírá rozhovor Jiřího Mrvy s Jaroslavem Foglarem.

3.6.2 Kritika ve Zlatém máji

Mnohem významnější (než kritika v Rovnosti) byla kritika ve Zlatém máji.

Zásadní kritiku přinesl Jan Lopatka. Původně vyšla v samizdatovém Kritickém sborníku v roce 1982. Autor již v začátku své stati upozorňuje, že většina kritik Foglarova díla nezkoumala důvod jeho obliby. Tu ve stati zkoumá sám a vyzdvihuje to nejzásadnější. Mezi stěžejní důvody obliby Foglarova díla řadí vytvoření „*světa starosti, vážnosti, cti, nebezpečí a satisfakce*“¹⁰². Dle Lopatky si je autor vědom toho, že „*každý věk má svou starost, svou existencialistu, svou podstatnou univerzalitu*“¹⁰³ a úspěšnost každého záleží na jeho pracovitosti, odpovědnosti a zda je či není dobrý. Lopatka dále uvádí, že se Foglarovi podařilo vytvořit svět pro dospívající jako obdobu literatury pro dospělé. Foglara řadí do kategorie „*didaktického typu moralizující literatury*“¹⁰⁴ v níž se nachází i Verne, Defoe, Assollant, Flos či Velkohorský.

Dále také uvádí, že dlouho vytýkané zpracování a jazyková spěšnost (výtky se objevuje zejména v diskuzi ve Zlatém máji v roce 1964) je až sekundární. Na primární pozici staví obsah. Také se zastavuje u výtky týkající se úniku od reálného světa. Přijde mu nesmyslné „*pokládá-li se důraz na čest, dané slovo, osobní odvahu, zodpovědnost za nějaký zvláštní únik z reálného*

---

¹⁰⁰ KOHOUTEK, Rudolf. Jaroslav Foglar a pedagogická psychologie. *Rovnost*. 13. 6. 1990, roč. 105, č. 137, s. 5.

¹⁰¹ JANSKÝ, Karel D. Nakonec stejně rozhodnou děti. *Rovnost*. 28. 6. 1990, roč. 105, č. 150, s. 5.

¹⁰² LOPATKA, Jan. Sláva a úskalí amatérismu. *Zlatý máj*. 1990, roč. 34, č. 8, s. 459.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 460.

světa“¹⁰⁵. K tomuto tématu na závěr dodává, že oblíbené knihy Pipi Dlouhá punčocha, Děti z Bullerbynu, Knoflíková válka apod. jsou „nezávažnější a odtazitější“¹⁰⁶.

Ve své stati také vybral tři Foglarovy knihy a podrobněji je charakterizoval. Jako první vybral knihu Hoši od Bobří řeky. V knize se vyskytují dva stavy. Tím prvním je „prázdný denní režim běžné šarvátky“¹⁰⁷. Stav se změní objevením „obdoby pohádkové postavy“¹⁰⁸ Rikitana. Tento motiv autor přirovnává k Babičce Boženy Němcové. Dle J. Lopatky je pro toto dílo nejdůležitější kodex 13 bobříků, který se poté táhne celým Foglarovým dílem. V závěru autor tuto knihu přirovnává k Defoeovu trosečníkovi a to z důvodu, že kniha je „první z podrobných případů budování technicky i hospodářsky soběstačné klubovny“¹⁰⁹. Kniha je přímým stykem s přírodou a po hrdinech se požaduje důvěrná znalost přírody a „robinzonské splynutí“¹¹⁰.

Další charakterizovanou knihou je Záhada hlavolamu. Ta, na rozdíl od knihy Hoši od Bobří řeky, je charakterizována od počátku jako „poměrně bezchybná suverénnost stylizační, s bravurním uvedením do zamýšleného světa schematizovaných aspektů“. Dle Lopatky se jedná o novellu s tajemstvím a jako v jedné z prvních Foglarových knih se zde objevuje motiv zrady. Protože se (stejně jako v díle Hoši od Bobří řeky) nacházíme v pohádce, není zrada důsledná a k vykoupení dochází dříve, než dojde k pádu. Stejně jako v Hoších od Bobří řeky je zde použit „text v textu“, který slouží jako základ etiky celé knihy.

Poslední charakterizovanou knihou jsou Stínadla se bouří. Stejně jako předchozí knihy, tak i tuto autor připodobňuje pohádce inspirované evropským romantismem, kde vítězí dobro nad zlem „po splnění úkolu – zkoušce hrdiny“¹¹¹. Lopatka upozorňuje na kouzlo městské krajiny a obdivuje autora za vytvoření světa se stejnou atmosférou, jakou jinde dává les, řeka či posezení u táborového ohně. Nakonec přirovnává českou politickohospodářskou situaci k Foglarovu schématu – k „věčnému schématu amatérismu“¹¹².

Další přínosnou studií byl článek Vladimíra Nezkusila ve Zlatém máji v roce 1991. Ten se již v úvodu zmiňuje, že se dospělí čtenář cítí ve Foglarových příbězích jako cizinec, dokonce i ten, který „byl kdysi Foglarem nadšen“¹¹³. Dospělí se v tomto světě téměř nevyskytují, pokud

---

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 461.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ LOPATKA, Jan. Sláva a úskalí amatérismu. *Zlatý máj*. 1990, roč. 34, č. 8, s. 462.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ NEZKUSIL, Vladimír. Rozpory Foglarova světa. *Zlatý máj*. 1991, roč. 35, č. 3, s. 157.

ano, tak v pozici vetřelce, který „svým pragmatismem a sobectvím hrozí rozlišit soudržnost tohoto světa“¹¹⁴. Tuto izolaci, izolaci světa chlapeckých klubů od světa dospělých, nazývá jako izolaci vertikální. Uzavřenost horizontální pak tvoří chlapecké oddíly mezi sebou. Rychlým šípům pak přisazuje funkci „*jakéhosi božstva schopného vyzařovat kolem sebe harmonizující energii*“¹¹⁵.

Autor dále polemizuje s předchozím článkem Jana Lopatky, který Foglarovo dílo přiřazuje k pohádkám. Staví se spíše na stranu Vojtěcha Vackeho¹¹⁶ o působení „*mýtotvorného vědomí*“¹¹⁷. V. Nezkusil nechápe chování a zažívání tajemství Foglarových jedinců:

*„Proč účastníci dějů rozehrávaných kolem ježka v kleci berou vše, co s ním souvisí, tak strašně vážně? Proč třeba vyndání ježka z klece zde podáno jako úžasný objev, při němž jeden z aktérů mžikal očima, polykal sliny a jeho ústa se občas otevřela naprázdno a sevřela se zase s vnitřním rojením myšlenek. [...] Jestliže ježek skrývá ve svých útrobách skutečně něco tak mimořádného, pak přece není problém situaci řešit s pilkou na železo v ruce.“*¹¹⁸

Dle Nezkusila je často kritizovaná jazyková nedbalost spíše přínose. Naopak velmi vyzdvihuje zacházení s vlastními jmény. „*Zde si naopak dává velice záležet na tom, aby například jména svých hrdinů přitahovala pozornost svou nezvyklostí a signalizovala tak rozchod s běžnou pojmenovací konvencí.*“¹¹⁹

Foglarovo pojetí času je velmi jednoduché, i když se na první pohled může zdát, že orientace v čase je složitější. „*Abychom se tedy dozvěděli, co bude, stačí zjistit, co bylo.*“¹²⁰ Nezkusil také konstatuje fakt, že Foglarův svět je černobílý zejména proto, že se jedná o svět mýtu – svět binárních operací. Proto jsou „*chlapci dobří, nebo zlí, přátelé, nebo nepřátelé*“¹²¹.

V závěru své stati skládá Foglarovi poklonu:

„Zaslouhuje tak ocenění nejen za umění, s jakým dokázal odkrýt mýtotvorné tendence chlapeckého myšlení, jak je dokázal pojmenovat a zkondenzovat do tvaru příběhu, jak tím stvrdil ve svých čtenářích cosi rudimentárního a primárně lidského, jak je pomáhá právě takto vybavit do života archetypálně založeným systémem vzájemně propojených noetických a

---

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 158.

¹¹⁶ VACKE, Vojtěch. Svět pouze pro chlapce? *Kmen*. 1988, roč. 7, č. 40, s. 1 a 4.

¹¹⁷ NEZKUSIL, Vladimír. Rozpory Foglarova světa. *Zlatý máj*. 1991, roč. 35, č. 3, s. 159.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 160.

¹¹⁹ NEZKUSIL, Vladimír. Rozpory Foglarova světa. *Zlatý máj*. 1991, roč. 35, č. 3, s. 161.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

etických konstant, ale že tak učinil s takovou důsažností, až zřetelně poukázal i na jeho krajnosti a meze. [...] Foglarovo vyprávění není tedy pouhým dílem fascinace chlapeckým světem a víry v jeho možnosti, ale také skrytou výzvou k zbourání stěn, kterými se izoluje od ostatních, k překročení hranic všech takto uzavřených společenství, dodnes zasévajících mezi lidmi nedůvěru a nenávisť, protože bez toho se žádné, byť sebeušlechtilější úmysly nedají natrvalo uskutečnit.“¹²²

Jméno Jaroslava Foglara bylo dlouhodobě spjato s periodikem Zlatý máj. Není proto překvapivé, že chvíli po revoluci, v roce 1990 byl ve Zlatém máji otištěn rozhovor¹²³ s tímto spisovatelem.

V roce 1992 přichází s kritikou Galio Cesare Cuccolini, italský profesor. Autorovi se při krátkém pobytu v Praze dostal do rukou komiks Rychlé šípy. V té době Foglara neznal, avšak velmi jej překvapilo, že jej zná jeho český přítel, že si po čtyřiceti letech vzpomněl na všechny postavy. To jej upoutalo natolik, že se snažil o Foglarovi zjistit více. Cuccolini se ve článku příliš nezabývá samotným Foglarem, ale žádá redakci Zlatého máje o prostor pro diskuzi o tomto autorovi. Tato diskuze by měla být svobodná a sloužit k tomu, aby seznámila svět „se spisovatelem a vychovatelem, který je kusem české kultury“¹²⁴.

V roce 2002 v časopise Ladění vyšel článek Jiřího Rambouska¹²⁵. Text byl přednesen již 14. září 1988 na mezinárodní literárně vědecké konferenci. Sborník z konference nevyšel, a proto je článek vydán až o čtrnáct let později. Článek shrnuje nejvýznamnější články a diskuze, které byly napsány o Foglarovi.

V periodiku Týden vyšel v září 2003 rozhovor s Jaroslavem Velínským¹²⁶, autorem volného pokračování stínadelských příběhů. Rozhovor se zabývá přijetím tohoto pokračování u fanoušků Foglara i Rychlými šípy. V rozhovoru se probírají témata jako inspirace a náměty Jaroslava Foglara. Dotýká se také jeho pedagogického činnosti, působení v Mladém hlasateli a Junáku, či vztah ke skautingu.

---

¹²² Tamtéž, s. 163.

¹²³ SLABÝ, Z. K. Zákazy a exploze. *Zlatý máj*. 1990, roč. 35, č. 1, s. 211-216.

¹²⁴ CUCCOLINI, Galio Cesare. Proč mne zajímá Jaroslav Foglar aneb Záhada "Jestřába". *Zlatý máj*. 1992, roč. 36, č. 3, 137 - 138.

¹²⁵ RAMBOUSEK, Jiří. Diskuze o Jaroslavě Foglarovi. *Ladění*. 2002, č. 4, s. 8-11.

¹²⁶ MANDYS, Pavel. Zbořil jsem pár mýtů: S Jaroslavem Velínským o Rychlých šípech. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: Sebastian Pawlowski, Mediacop s. r. o, 29. 9. 2003, č. 40, s. 82-83.

V tom samém díle vyšla i recenze na knihu Tajemná Řásnovka¹²⁷. Autor recenze, Miroslav Tmé, považuje knihu za potřebnou v současné literatuře pro mládež. I přes vleklý počátek, považuje tuto knihu za atraktivní, s dostatkem problémovosti a dobrým dějem.

---

¹²⁷ TMÉ, Miroslav. Tajemná Řásnovka a jiné příběhy pro chlapce. *Zlatý máj*. 1990, roč. 35, č. 1.

4 Adaptace díla

4.1 Volné pokračování Stínadelské trilogie

Jaroslav Foglar napsal tři díly stínadelských příběhů: *Záhada hlavolamu*, *Stínadla se bouří* a *Tajemství Velkého Vonta*. Tato trilogie vyšla souhrnně v roce 1990 pod názvem *Dobrodružství v temných uličkách*. Foglar chtěl knihu pojmenovat *Třikrát Stínadla*, ale nebylo mu to umožněno. Ilustrátor knihy je Marko Čermák. Dalšího vydání se dočkala kniha v roce 1991. V roce 2005 vyšla trilogie ve velkém formátu s ilustracemi Milana Tesleviče pod názvem *Rychlé šípy ve Stínadlech*.

Josef Červinka je jeden ze dvou autorů, kteří se pokusili navázat na Foglara a napsali volné pokračování těchto příběhů. Tento vedoucí skautských oddílů na základě knih *Záhada hlavolamu* a *Stínadla se bouří* vytvářel oddílové hry. Na základě toho v roce 1980 napsal knihu *Poselství ze Stínadel*, jako třetí díl stínadelského příběhu. V letech 1986-1987 příběh upravil a na pokračování vydával v časopise *Trojka-Turistika-Táboření*. Kniha byla vytvořena pro potřeby oddílu, ale dosáhla úspěchu mezi Foglarovými čtenáři. Výtisk se samizdatově šířil. Červinka získal exilové vydání knihy *Tajemství Velkého Vonta* a svou knihu upravil tak, aby mohla sloužit jako čtvrtý díl. Čtvrtá úprava tohoto příběhu byla vydávána v letech 2003-2004 jako příloha dětského magazínu *Moje 1. noviny*.¹²⁸

Své pokračování stínadelských příběhů napsal i Jaroslav Velinský. Kniha *Polední tajemství Jana T.* je známějším pokračováním. Využil některé motivy, které zamýšlel použít i Foglar ve čtvrtém díle, který již nestihl napsat.¹²⁹

4.2 Díla vycházející z příběhů Jaroslava Foglara

Stínadelskými příběhy se inspiroval i Jiří Hogan při psaní románu *Meč Vontů*, který vyšel v roce 1999. Jedná se o volný přepis knihy *Záhada hlavolamu*. Autor však přidal keltské motivy. Místo děje připomíná spíše Brno, místo Foglarovy Prahy. V příběhu se objevují děvčata. Kniha zobrazuje skutečné posvontské skupiny, které původní motivy nahrazovaly fantasy prvky.

Foglarův příběh volně rozvíjí Václav Levý knihami *Tajemství Stínadel* (2007) a *Mezi Vonty* (2008), které sám ilustroval. Knihy nikdy nebyly vydány, autor je pouze zveřejnil jako

---

¹²⁸ DVORSKÝ, Miloš. *Mýtus zvaný Stínadla: Rychlé šípy, Vontové a hlavolam - realita versus fikce*. 1. vyd. Praha: Zdeněk Bauer, 2010, 224 s. ISBN 978-80-904272-2-8.

¹²⁹ VELÍNSKÝ, Jaroslav. Jak jsem napsal čtvrtý díl Stínadel. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdňinová škola Lipnice, 2007, s. 295-301. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

e-book. V roce 2010 byl dokonce román *Mezi Vonty* zvukově zpracován. Novou trilogii *Uctívající Ginga* napsal Svatopluk Hrnčíř. Jedná se o knihu, kde hlavní hrdinové se vydávají po stopách Rychlých šípů a hledají poklady a tajemství Vontů.

Pokračovatelé Foglara se nezabývali pouze příběhy ze Stínadel, ale i Rychlými šípy. Většinou se jedná o jednostránkové příběhy vycházející v časopisech. Sem můžeme zařadit Příběh Maxmiliána Drápa Vladimíra Tučapského, fotografický komiks Ivana Vápenky Širokko stále uniká. Vladimír Tučapský s Luďkem Kličkou vytvořili komiks *Objev Lorda a Kejdy*. Hlavní hrdinové najdou klubovnu Rychlých šípů i zestárlého Rychlonožku. Tematikou stárnutí Rychlých šípů se zabýval i Pavel Čech v komiksu *Jako tenkrát...*

Vlastimil Toman přímo navázal na seriál *Rychlé šípy*. Seriál přímo čísloval jako pokračování. Toman je výborný výtvarník, tak jeho „kapitoly“ jsou výborně ilustrovány, ale chybí jim zdatný scénárista.

Samotný Foglar však měl odmítavý přístup k těmto adaptacím. Připadal si jako okrádaný a vadilo mu, že nemůže do příběhu zasahovat.¹³⁰

4.3 Parodie Rychlých šípů

První parodie na *Rychlé šípy* se objevila již v šedesátých letech. Jednalo se o krátký, pěti obrázkový černobílý komiks, který parodoval nejen *Rychlé šípy*, ale i *Mladého hlasatele*. Největšího boomu dosáhly parodie po roce 1989. Michal Hrdý na počátku devadesátých let přispíval do měsíčníku *Škrt* parodií *Rychlé pípy*. Parodie byly ovlivněny autorovým kladným vztahem k trampingu a foglarovkám. Ostrou parodií *Rychlé džípy* vydával časopis *Peleton* v letech 1998-2001. V roce 1993 byl v televizi odvysílán seriál *Pomalé šípy o důchodcích*, kteří se v mládí snažili žít podle *Rychlých šípů*. Většina parodií byla hrubého a vulgárního obsahu a snažila se původní seriál urazit a znehodnotit.¹³¹

4.4 Divadelní a filmová představení

Vzniklo také mnoho filmových a divadelních představení. O několik si zasloužilo divadlo Sklep. Základním principem tohoto divadla je dělat si srandu ze všeho. A ušetřen nebyl ani Jaroslav Foglar a *Rychlé šípy*. Odkazy můžeme vidět ve hře *Muzikál, Šediváci, Carmen, Jedlové písmo a Mazaný Filip*. I přestože zesměšňovali *Rychlé šípy*, dělali to s respektem a úctou k Foglarovi. Divadlo také uspořádalo oslavu jeho 80. narozenin. Představení bylo

---

¹³⁰ DVORSKÝ, Miloš. *Mýtus zvaný Stínadla: Rychlé šípy, Vontové a hlavolam - realita versus fikce*. 1. vyd. Praha: Zdeněk Bauer, 2010, 224 s. ISBN 978-80-904272-2-8.

¹³¹ Tamtéž.

nazváno Rychlé šípy soutěží a diváci účastnili soutěže týkající se Rychlých šípů. O deset let později, 15. dubna 1998, v pražské Lucerně uspořádalo toto divadlo další inscenaci Rychlých šípů. Pořad byl zaznamenán a architektem scény byl David Vávra. Inscenace se účastnil i samotný Foglar. Záznam z ní byl použit v roce 1999 v pořadu České televize věnované zesnulému Foglarovi. Poslední inscenaci vytvořili při pojmenování ulice na počest Foglara.

Divadlo Sklep je spojeno i s několika filmy. V osmdesátých letech vznikl film Tomáše Vorla Rychlé šípy zakládají klub. Na přelomu osmdesátých a devadesátých let vznikla dvoudílná inscenace Penzionek v režii Ondřeje Trojana. V roce 1993 pak vznikl film Petra Kotka Záhada Hlavalamu. Tento film není inscenací divadla Sklep, ale o jeho výrobě rozhodl generální ředitel tohoto divadla Václav Marhoul.¹³²

Vlastimil Peška vytvořil scénář k divadelní hře Rychlé šípy aneb Kam se poděli gentlemani? O velké úspěchu této hry svědčí fakt, že byla hrána po několik sezón. Cílem Peška je diváky pobavit a nenásilnou formou upevnit mravní zásady. Hra byla hrána v brněnském divadle Radost.¹³³

V říjnu 2000 měly Rychlé šípy premiéru ve Slováckém divadle. Režisérem je Robert Bellan a tato inscenace se hraje do dnes.¹³⁴

Pod režii Hynka Bočana vznikl v roce 1967 krátkometrážní film Tábor Černého delfína. Jedná se spíše o anketu dětí o prázdninových táborech a kroniku tábora. V roce 1969 natočil Hynek Bočan úspěšný devíti dílný seriál na motivy Rychlých šípů nazývaný se Záhada hlavalamu. V roce 1993 vytvořil stejnojmenný film Petr Kotek. Několik filmů vzniklo i o samotném Foglarovi - Inventura Febia: Jaroslav Foglar a trampové či Hlavalam jménem Jaroslav Foglar. V letech 1994-1995 se natočil celovečerní amatérský film Poselství ze Stínadel na motivy stejnojmenné knihy Josefa Červinky.

V roce 1994 vzniklo také album písní, které nazpívali členové pražské Dvojky – Hoši od Bobří řeky zpívají. I přestože šlo o ojedinělý hudební počín, deska nebyla příliš úspěšná.¹³⁵

---

¹³² MARHOUL, Václav. Sklep sobě, Foglar Sklepu, Sklep Foglarovi. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 305-313. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

¹³³ PEŠKA, Vlastimil. Rychlé šípy v Radosti. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 316-317. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

¹³⁴ BELLAN, Robert. Foglar na Slovácku. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 318. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

¹³⁵ BURGHAEUSER, Jaroslav. Jarmil Burghaeuser - Jumno aneb Hoši od Bobří řeky zpívají. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 289-2985. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

5 Odkaz dnešku

Po přečtení předchozích kapitol si můžeme udělat obrázek o Foglarovu odkazu dnešku. Mimo filmové a divadelní adaptace si zmiňme i jeho přínos pedagogický. Výchovný aspekt můžeme vyčíst v každé jeho knize i seriálu. Je to způsobeno zejména jeho dlouholetou pedagogickou praxí.

5.1 Pedagogické působení

Z jeho odkazu čerpají zejména pedagogové a skautští vedoucí. Stejně jako ve Foglarových knihách i na dnešních skautských táborech se účastníci musí obejít bez elektřiny, teplé vody, vaří si v polní kuchyni, v noci drží hlídky, spí ve stanech. Mnoho vedoucích stále využívá odkazu Foglara a motivují účastníky, kteří pak práci na běhu tábora berou jako soutěž a zábavu. Mimo tyto povinnosti plní bobříky a modrý život. Vedoucí na motivy jeho knih vytváří celotáborové hry, popřípadě si upravují jeho hry.

Rudolf Kohoutek¹³⁶ se ve svém příspěvku do sborníku *Fenomén Foglar* věnuje problematice poradenské péče s normálními i problémovými dětmi a zdravotnické prevenci. Jeho výchovné metody považuje za originální a stále aktuální. Za velmi dobré považuje Foglarovo působení v oddílech, kde systematicky a plánovitě ovlivňoval skupinové chování. Pomocí silných zážitků, radosti, pohybového vyžití a zodpovědnosti dokázal redukovat agresivitu a předcházet problémovému chování. To samé platí i o jeho knihách. Vyzdvihuje i pevný řád při plnění Modrého života či důrazu na slušnou mluvu. Dle Kohoutka mají velký význam i dlouhodobé hry, které vrcholí na letním táboře. Jako slabinu považuje vedení oddílu stejně starými hochy. Do současnosti přesahuje i tendence sebevýchovy.

Odkazu Jaroslava Foglara se ve stejném sborníku věnuje i Václav Břicháček¹³⁷. Dle něj Foglar využíval výchovné metody, poznatky a pravidla, které jsou oceňovány vývojovou psychologií až nyní. Vytvořil metodiku, kterou vyjádřil jednoduchou literární formou a přinesl tak i dětským čtenářům. Uměl využít dětskou touhu po dobrodružství a potřebu vzorů napodobitelných v běžném životě.

---

¹³⁶ KOHOUTEK, Rudolf. Jak lze využívat díla Jaroslava Foglara v odborné poradenské práci s normálními i problémovými (dificitními) dětmi a ve zdravotnické prevenci. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 200-205. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

¹³⁷ BŘICHÁČEK, Václav. Poselství Jaroslava Foglara. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 197-199. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

Jan Jirásek¹³⁸ se dokonce věnoval výzkumu znalosti tvorby Jaroslava Foglara u osob odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Z výsledku si pouze zmiňme, že většina respondentů nezná Foglara. Většina těch, co odpověděli, že jej znají, již nedokázali říci odkud či odpověděli špatně.

Na výchovné myšlenky Jaroslava Foglara navazuje i Sdružení přátel Jaroslava Foglara, které vzniklo v roce 1990 se souhlasem Jaroslava Foglara. Sdružení se snaží o pokračování jeho výchovných myšlenek, o práci s mládeží a sběratelsko-badatelskou činností Foglarova odkazu. Jedná se o jedinou organizaci v České republice, která se zabývá činností mikrokolektivů – kolektivů bez dospělého vedoucího.¹³⁹

Z myšlenek tohoto spisovatele vychází i Skautská nadace Jaroslava Foglara, která shromažďuje příspěvky, které využívají na podporu činnosti skautských oddílů. Soustředí se na malé projekty a pečlivě zvažuje přínos každého projektu a soulad s posláním nadace. V nadaci pracují pouze dobrovolníci.¹⁴⁰

5.2 Čtenářské výzkumy

Čtenářskou oblibu můžeme doložit čtenářskými výzkumy. Průzkumy v letech 1990 a 1991 ukázaly, že Foglar je nejoblíbenějším autorem a čtenáři dokonce připouští, že po přečtení jeho knih více pečují svou tělesnou stránku.¹⁴¹

Další významný výzkum proběhl v roce 2004. Výzkum „Nejoblíbenější kniha obyvatel České republiky“ probíhal prostřednictvím knihoven a webových stránek www.mojekniha.cz. Účastníci výzkumu jmenovali více než 12 000 titulů. Z toho pak byl vytvořen žebříček 204 nejpreferovanějších knih a 200 nejoblíbenějších autorů. Na prvních místech oblíbených knih se umístil Harry Potter, Pán prstenů a Bible. Knihy Jaroslava Foglara se v žebříčku objevily čtyřikrát. Na 16. místě se umístily Rychlé šípy, na 17. místě Hoši od Bobří řeky, na 39. místě Záhada hlavolamu a na 75. - 76. místě Chata v Jezerní kotlině. Samotný autor se umístil na 4.

---

¹³⁸ JIRÁSEK, Jan. Reflexe tvorby Jaroslava Foglara u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdňinová škola Lipnice, 2007, s. 226-239. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

¹³⁹ *Sdružení přátel Jaroslava Foglara* [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.spjf.cz/>

¹⁴⁰ *Skautská nadace Jaroslava Foglara* [online]. 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.skautskanadace.cz/>

¹⁴¹ Urbanová, S., Matýsková, B. *Jaroslav Foglar*. Tematická jednotka pro základní školy. 1. vyd. Ostrava: Item, 1992. s. 16.

místě, za J. K. Rowlingovou, J. R. R. Tolkienem a L. Lanczovou. Např. B. Němcová se umístila na 5. místě a K. Čapek na místě 12.¹⁴²

Čtenářskou oblibu zkoumala i Knihovnička Českého rozhlasu 1. pořad připravila Jana Klusáková. Účastníci odpovídali na otázku: „Která kniha významně zasáhla do vašeho života?“ Knihy Jaroslava Foglara se umístily ihned za vítěznou Biblií.¹⁴³

V roce 2010 udělal výzkum v rámci své diplomové práce Petr Mašek. Výzkum probíhal pouze v dětských klubech, organizacích a hnutích a zúčastnilo se jej 42 osob. Všichni respondenti znali jméno Jaroslav Foglar, většina z jeho literární činnosti. Jen 4 uvedli, že nečetli žádnou jeho knihu, ale všichni znají pojmy jako „Ježek v kleci“ a „Rychlé šípy“.¹⁴⁴

Další výzkum byl proveden v roce 2007 za podpory MŠMT a zabýval se pohybovou aktivitou a inaktivitou obyvatel České republiky v kontextu behaviorálních změn. Ivo Jirásek, Milan Elfmark, Dagmar Sigmundová a Filip Křen se pak konkrétně zabývali vztahem četby knih Jaroslava Foglara a pohybových aktivit. Výzkumu se účastnilo 1 692 osob a pouze 4 Foglara neznají, 38 od něj nikdy nic nečetlo. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda má četba foglarovek vliv na změnu chování čtenáře. Většina dotázaných má Foglarovo jméno spojeno s knihami pro mládež, poté se seriálem Rychlé šípy a skautingem. Další otázka se zabývala impulsem ke změně po přečtení foglarovek. Většinu respondentů to přivedlo k pobytu v přírodě a prožívání dobrodružství s dalšími a cvičení. Pouhých 14 % odpovědělo, že je knihy nepřivedly ke změně. Dále se zkoumalo, co bylo námětem ke zvýšené pohybové aktivitě. Výsledkem byl Modrý život a lov bobříků. Důležitým prvkem taky bylo zjišťování doby ovlivnění. Nejvíce dotázaných uvedlo po dobu dětství a dospívání, 22, 5 % uvedlo, že pouze v době četby knihy. Za důležité však můžeme považovat, že 27, 7 % respondentů to ovlivnilo celoživotně. Odpovědi respondentů naznačují vztah mezi přečtenými foglarovkami a vyšší pohybovou aktivitou. Z výzkumu také vyplynula inspirace těchto knih k aktivnímu životnímu stylu.¹⁴⁵

---

¹⁴² Nejoblíbenější kniha obyvatel České republiky. *Moje kniha* [online]. 2010 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.mojekniha.cz/>

¹⁴³ JIRÁSEK, Ivo, Milan ELFMARK, Dagmar SIGMUNDOVÁ a Filip KŘEN. Vztah četby knih Jaroslava Foglara a pohybové aktivity. In: JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdňinová škola Lipnice, 2007, s. 245-257. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

¹⁴⁴ MAŠEK, Petr. *Jaroslav Foglar: Odkaz jeho pedagogických idejí v současném hnutí klubů a oddílů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

¹⁴⁵ JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdňinová škola Lipnice, 2007, 477 s. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

Dalšímu výzkumu se věnoval Jakub Vlach, šéfredaktor internetového časopisu Eldorado, v roce 2010 ve spolupráci s internetovým serverem foglarweb.ic.cz. Výzkum se zabýval znalostí Jaroslava Foglara, počtem přečtených knih i lovem bobříků.

5.2.1 Současné názory na Jaroslava Foglara

V závěru si ukažme, jaké názory mají na odkaz Jaroslava Foglara současné známé osobnosti. Všichni odpovídali na stejnou otázku: „*Může prvorepublikový Jaroslav Foglar něco nabídnout mládeži v postmoderní době počítačových her?*“¹⁴⁶

„*Dokud bude něco znamenat kamarádství a něco vážit smysl pro čest, bude i prvorepublikový autor mít co nabízet.*“ Michal Horáček, textař

„*Moje „vzdálenost“ od počítačové mládeže každoročně narůstá, mohu jen hádat. Jsem spíše skeptický – a to jsem hrál všeho všudy dvě počítačové hry... Ale zároveň si říkám: když jsem si klukovské okouzlení prvorepublikovým Foglarem užíval ještě v sedmdesátých letech, proč by se to nemohlo stát i dneska? Aspoň někomu?*“ Michal Viewegh, spisovatel

„*Bohužel pouze ironický prototyp uměle perfektního Mirka Dušína.*“ Vladimír Železný, poslanec

„*Proč stavět Foglarovy knihy do protipozice k počítačovým hrám? Obojí může koexistovat vedle se, dokonce v jedné hlavě.*“ Jaromír Nohavica, písničkář

„*I když to tak nevypadá, problémy dospívající mládeže jsou prakticky stále tytéž: najít si své místo ve světě, který byl vytvořen předešlými generacemi. Jaroslav Foglar to dokázal geniálně: mladý člověk má v sobě zakódovaný nádherný idealismus a touhou po spravedlivém světě, a proto je Foglarovo poselství nadčasové – oslovuje řadu generací, vyrůstající ve zcela jiných podmínkách než Hoši od Bobří řeky. Je však třeba jít po smyslu Foglarova odkazu, nikoliv po jeho dobových attributech.*“ dr. Jiří Grygar, fyzik, astronom

5.3 Postvontská hnutí

S vydáváním foglarovek úzce souvisí i vznik skupin, které vydávají za dobrodružstvím popsáním v knihách. Nejvýraznější skupiny se tvořili po vydání stínadelských románů a v temných uličkách pátrali po tajemstvích Vontů. Významné bylo, že se jednalo o sdružení mládeže vedený mládeží, ne dospělými.

---

¹⁴⁶ JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdňinová škola Lipnice, 2007, 477 s. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.

V Českých Budějovicích vzniklo Vontské tiskové středisko, které vydávalo časopis Vont. Na základě toho vzniklo v celé republice mnoho oddílů, které využívali témat a symbolik Vontství. V květnu 1990 vzniklo i občanské Sdružení Žlutého kvítku. Vontské tiskové středisko se snažilo propagovat ideu žlutých kvítků a podporovalo vznik vontských skupin. V každém městě se měla vytvořit Vontská rada, v jejímž čele stál Velký Vont volený jednou za 4 roky. Tato idea se nenaplnila a časopis Vont byl nahrazen interním zpravodajem Sdružení Žlutého kvítku. I přestože se tato idea neuchytila, dodnes se pořádají hry a soutěže inspirované Foglarovými romány. Většinou se týkají Hledání ježka v kleci, Boje o Velkého Vonta či se pořádají Večery světel.¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ DVORSKÝ, Miloš. *Mýtus zvaný Stínadla: Rychlé šípy, Vontové a hlavolam - realita versus fikce*. V Praze: Zdeněk Bauer, 2010, 224 s. ISBN 978-809-0427-228.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit současnému čtenáři jméno Jaroslava Foglara, jeho přijetí se zaměřením na dobové aspekty a zda má tento prvorepublikový autor co říci dnešní mládeži.

O jeho spisovatelské aktivitě jsme si řekli již v první kapitole. Většinu knih napsal ve třicátých letech minulého století. I přes velkou oblibu jeho knih u čtenářů, nemůže mluvit o kladném přijetí u kritiků. Může nás překvapit, že většina kritiků na tyto knihy nevznikla ihned v návaznosti na vydání. Ve třicátých letech vyšlo pouze pár recenzí, které většinou zahrnovaly fabuli, doporučení/neporučení dané knihy a pro jaký věk je určena. Ve čtyřicátých letech se kritiky zaměřily na časopis Vpřed a Junák. Při bližším zkoumání kritiků jsme mohli zjistit, že ostře kritizují tato periodika a s tím i Jaroslava Foglara a zejména seriál Rychlé šípy. Teprve v padesátých letech přináší Z. K. Slabý první objektivní kritiku, kde se zabývá nedostatky i kvalitami Foglarových knih. V letech 1957-1958 probíhá diskuze o dobrodružné literatuře ve Zlatém Máji. Pro nás jsou důležité kritiky Františka Továrka, Františka Benharta a Jaromíra Průši, protože se Foglarem zabývají. Na rozdíl od pounorových knih je Foglarovo jméno zmíněno ve Stejskalově Moderní literatuře pro děti a mládež. Stejskal jej ale využívá jako odrazující příklad. Asi nejvýznamnější diskuze proběhla v šedesátých letech opět ve Zlatém máji. Tato diskuze, ani diskuze v ostatních periodikách šedesátých let, nedosáhla žádného výsledku. Kritikové Foglara stále opakují tyž názory a obhájci opět ty své. Kritikové se zabývají špatným jazykem a stylem, obhájci vyzdvihují výchovné působení. Oba tábory nedokáží vyslechnout názory druhých a nedosáhnou tak žádného závěru. V sedmdesátých letech je Foglar opět zakázaným autorem a jeho jméno se nikde neobjevuje. V osmdesátých letech se jeho jméno opět začíná objevovat, ale velkého „boomu“ dochází až po roce 1989. Kritiky v tomto období jsou často osobně zaujaty. Více se zabývají kritikou kritiků v předchozím období.

Většina autorů kritizuje jazykovou a stylistickou stránku knih. Nelíbí se jim schematicnost, nepřirozenost a kýčovitost příběhů. Naopak zastánci se zabývají jejich výchovnou hodnotou, která vychází ze znalosti dětské psychiky a lásky k dětem. Vyzdvihují kolektivnost a umění využít dobrodružství k výchovným účelům.

Z výzkumů můžeme pozorovat stálou oblibu knih Foglara. To však nesvědčí o kvalitě těchto knih, pouze o jejich úspěchu u čtenářů. Někteří autoři se zabývali působením knih v návaznosti na mravní výchovu a výchovu ke zdraví. I přes patřičný úspěch působení těchto

knih ve výzkumech, bylo by chybou je zevšeobecňovat. Nemůžeme očekávat, že pokud dáme každému dítěti přečíst foglarovku, ihned se stane lepším, bude dodržovat mravní zásady a s úspěchem plnit bobříky.

Můžeme však využít některé prvky Foglarovy výchovy a využívat je i v dnešní době. Některé tyto metody používá, aniž bychom věděli, že je používal Jaroslav Foglar. To jak dokázal motivovat chlapce, nejen při hrách, ale i v běžném životě, to jak dokázal využít dobrodružství a kouzla obřadů, rituálů a přírody k výchovným účelům nám může být ukázkou toho, jakým směrem vést mládež. Dnes, o několik desítek let později, nemůžeme kopírovat jeho metody, protože i dnešní mládež má jiné záliby, ale můžeme se nechat inspirovat a Jaroslav Foglar nám může být vzorem, jak pracovat s mládeží.

7 Použitá literatura

- Autoři programu besed osvětlují přístup a cíle. *Rovnost*. 16. 4. 1987, roč. 102, č. 102, s. 5.
- BENHART, František. Proč už nezní Píseň úplňku?. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 13, s. 401.
- BLAŽEJOVSKÝ, Jaromír. Foglarovky ano, kritiku ne?. *Rovnost*. 8. 5. 1990, roč. 105, č. 107, s. 5.
- BÖSSER, Bedřich. Nejde jen o Foglara. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 11, s. 496-500.
- BULÁNEK-DLOUHÁN, František. Záhada hlavolamu. *Úhor*. 1941, roč. 29, č. 9, s. 162.
- CEPLOVÁ, Zuzana. Jaroslav Foglar stále aktuální. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 12, s. 542-543.
- CUCCOLINI, Galio Cesare. Proč mne zajímá Jaroslav Foglar aneb Záhada "Jestřába". *Zlatý máj*. 1992, roč. 36, č. 3, 137 - 138.
- ČERVENKA, Jan. Může být člověk chlapcem nadosmrti?. *Zlatý máj*. 1965, roč. 9, č. 1, s. 12-17.
- Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. 1. vyd. Editor Otakar Chaloupka. Praha: Albatros, 1985, 480 s.
- Čtenáři o Foglarovi: Druhá probírka došlými dopisy. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 12, s. 546-551.
- Čtenáři o Foglarovi: První probírka došlými dopisy. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 10, s. 455-461.
- DOUŠEK, Pavel. Foglarovky ano nebo ne?. *Rovnost*. 12. 11. 1986, roč. 101, č. 267, s. 1 a 4.
- DVORSKÝ, Miloš. *Mýtus zvaný Stínadla: Rychlé šípy, Vontové a hlavolam - realita versus fikce*. V Praze: Zdeněk Bauer, 2010, 224 s. ISBN 978-809-0427-228.
- FILIP, Dominik. Přístav volá. *Úhor*. 1935, roč. 23, č. 1, s. 10.
- FOGLAR, Jaroslav. Dejte mně konečně slovo. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 4, s. 161-13.
- FOGLAR, Jaroslav. Jak přivést mládež k touze po čtení. *Kmen*. 1988, roč. 7, č. 22, s. 4.
- FOGLAR, Jaroslav. Proč nejsou vydávány mé knihy?. *Mladá fronta*. 6. 1. 1965, roč. 21, č. 5, s. 3.
- Foglarovky ano nebo ne: K reakcím na článek. *Rovnost*. 15. 1. 1987, roč. 102, č. 11, s. 4.
- HYKISCH, Anton. Jaroslav Foglar a Slovensko. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 6-7, s. 246-250.

- JANOUSĚK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury, 1945-1989: na základě Dějiny české literatury, 1945-1989, sv. I-IV*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 487 p. ISBN 8020020578.
- JANSKÝ, Karel D. Nakonec stejně rozhodnou děti. *Rovnost*. 28. 6. 1990, roč. 105, č. 150, s. 5.
- JAREŠ, Stanislav. Jsem pro Foglara. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 406-407.
- JIRÁSEK, Ivo. *Fenomén Foglar*. 1. vyd. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, 477 s. Gymnasion, 01. ISBN 978-802-3997-361.
- JÍREK, Bohumil a kol. Počítejme s Foglarem. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 11, s. 504-507.
- JIROUŠEK, Ota. Budeme zase půjčovat Karla Maye a Jaroslava Foglara?. *Knihovník*. 1957, roč. 2, č. 3, s. 89-90.
- KADLEC, Radko. Historie Svorné sedmy. *Úhor*. 25. 2. 1941, roč. 29, č. 2, s. 33.
- KLÍMA, Ivan. Odhalujeme tajemství Chaty děsu. *Mladá fronta*. 7. 8. 1952, roč. 8, č. 185, s. 2.
- KOCOUREK, Vítězslav. Co s dobrodružnou literaturou pro mládež?. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 4, s. 107.
- KOHOUTEK, Rudolf. Jaroslav Foglar a pedagogická psychologie. *Rovnost*. 13. 6. 1990, roč. 105, č. 137, s. 5.
- KOVÁRNA, František. Mládeži to nejlepší. *Kritický měsíčník*. 1946, roč. 7, 8-9, s. 205.
- KOVÁŘÍK, Miroslav. Přejde Foglarův duben?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 5, s. 208-213.
- KOVÁŘÍK, Vladimír. O chlapcích, jací skutečně jsou?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 4, s. 157-159.
- KRACLOVÁ, Petra. *Jaroslav Foglar v zrcadle literární kritiky*. Brno, 2005. Diplomová. Masarykova univerzita v Brně.
- KRYŠTOFEK, Oldřich. O českém dětském tisku. *Novinářský sborník*. 1959, roč. 4, č. 4, s. 481-482.
- LOPATKA, Jan. Sláva a úskalí amatérismu. *Zlatý máj*. 1990, roč. 34, č. 8, s. 459-462.
- MANDYS, Pavel. Zbořil jsem pár mýtů: S Jaroslavem Velínským o Rychlých šípech. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: Sebastian Pawlowski, Mediacop s. r. o, 29. 9. 2003, č. 40, s. 82-83.

- MAŠEK, Petr. *Jaroslav Foglar: Odkaz jeho pedagogických idejí v současném hnutí klubů a oddílů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- MED, Jaroslav. Nejslavnější foglarovka. *Práce*. 21. 6. 1969, roč. 25, č. 144.
- MICHÁLEK, Jarka. Obrázkové seriály. *Tvorba*. 18. 8. 1948, roč. 17, č. 33, s. 8.
- MIKULKA, Lumír. *Causa: Jaroslav Foglar*. 1. vyd. Ilustrace Karel Saudek, Marko Čermák. Ostrava: Amosium Servis, 1991, 143 s. Amosium servis přátelům.
- MRVA, Jiří. Diagnóza 780: ztráta paměti. *Rovnost*. 19. 6. 1990, roč. 105, č. 142, s. 5.
- MRVA, Vlastimil. Bumerang proti Foglarovi. *Rovnost*. 23. 5. 1990, roč. 105, č. 119, s. 5.
- ndr-. Nemělo by se o Foglarovi raději mlčet?. *Tvář*. 1965, č. 1, s. 35.
- Nejoblíbenější kniha obyvatel České republiky. *Moje kniha* [online]. 2010 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z:<http://www.mojekniha.cz/>
- NEZKUSIL, Vladimír. Rozpory Foglarova světa. *Zlatý máj*. 1991, roč. 35, č. 3, s. 157-136.
- NOVOTNÝ, V. Vpřed - s včerejškem!. *Kulturní politika*. 4. 6. 1948, roč. 3, č. 37, s. 2.
- PETR, Lubomír. Vrabec v hrsti. *Červený květ*. 1966, roč. 11, č. 1, s. 25.
- PILAŘ, František. Diskuze okolo Vpředu. *Směr*. 1948, roč. 1, č. 19, s. 2.
- PILAŘ, František. Vpřed za každou cenu. *Kulturní politika*. 1948, roč. 3, č. 35, s. 7.
- PLUDEK, Alexej. Foglar a literatura. *Mladá fronta*. 3. 11. 1964, roč. 20, č. 303, s. 4.
- PLUDEK, Alexej. Chodí pešek okolo. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 402.
- POLÁK, Jiří. *Poselství žlutého kvítku: s dvojicí Foglar-Bureš nezvykle otevřeně o věcech čtenářského zájmu, o lidech a životě vůbec*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2003. 113 s., [20] s. obr. příl. ISBN 80-7033-791-5.
- PRŮŠA, J. M. O dobrý časopis pro mládež 10-14 letou. *Štěpnice*. 1946, roč. 1, č. 9, s. 169-172.
- PRŮŠA, Jaromír. K diskuzi o dobrodružné literatuře. *Zlatý máj*. 1958, roč. 2, č. 4, s. 109-111.
- RAMBOUSEK, Jiří. Diskuze o Jaroslavu Foglarovi. *Ladění*. 2002, č. 4, s. 8-11.
- Redaktoři časopisu Vpřed odpovídají. *Štěpnice*. 1946-1947, roč. 1, č. 9, s. 280-281.

- Rychlé šíp, Stínadla, ... *Nové mládí*. 1946, roč. 2, č. 13, s. 6.
- SADECKÝ, Petr. Proč mlčí Jaroslav Foglar?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 3, s. 105-108.
- Sdružení přátel Jaroslava Foglara* [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.spjf.cz/>
- Skautská nadace Jaroslava Foglara* [online]. 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.skautskanadace.cz/>
- SKROBISZEWSKÁ, Halina. Knihy Jaroslava Foglara v Polsku. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 403-405.
- SLABÝ, Z. K. Časopis Junáci, vpřed!. *Štěpnice*. 1848-1949, roč. 3, č. 1, s. 31.
- SLABÝ, Z. K. Nezapomínejme na literaturu pro dospívající mládež. *Literární noviny*. 6. 8. 1955, roč. 4, č. 32, s. 7.
- SLABÝ, Z. K. Zákazy a exploze. *Zlatý máj*. 1990, roč. 35, č. 1, s. 211-216.
- STEJSKAL, Václav. Jaroslav Foglar aneb výchova snadno a rychle. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 6-7, s. 241-244.
- STEJSKAL, Václav. Ještě jednou Vpřed. *Štěpnice*. 1946, roč. 1, č. 9, s. 180-181.
- STEJSKAL, Václav. *Moderní česká literatura pro děti*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962, 347 s.
- SVOBODOVÁ, Eva (dis). Jaroslav Foglar a současná základní škola[rukopis]. 2013. 74 s. (194 256 zn), 22 s. příl. Diplomová práce -- Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2013. Dostupné z: <https://library.upol.cz/aRLreports/kp/00171659-951262186.pdf>
- SYROVÁTKA, Oldřich. Nový Jaroslav Foglar. *Lidová demokracie*. 25. 9. 1965, roč. 21, č. 225, s. 5.
- SÝS, Karel. Jen to sved'te na mě, pánové!. *Rovnost*. 13. 6. 1990, roč. 105, č. 137, s. 5.
- ŠIMÁNĚ, Jan. Seton, Foglar a PO ČSM. *Mladá fronta*. 15. 6. 1964, roč. 20, č. 121, s. 3.
- TICHÝ, Jaroslav. Kritiky nečtete!. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 8-9, s. 398-401.
- TMĚ, Miroslav. Tajemná Řásnovka a jiné příběhy pro chlapce. *Zlatý máj*. 1990, roč. 35, č. 1.
- TOVÁREK, František. Něco na tom bude. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, č. 10, s. 452-454.

TOVÁREK, František. O dobrodružství, a co s tím souvisí. *Zlatý máj*. 1956-1957, roč. 1, č. 13, s. 398-399.

URBANOVÁ, S., MATÝSKOVÁ, B. *Jaroslav Foglar*. Tematická jednotka pro základní školy. 1. vyd. Ostrava: Item, 1992. s. 16.

Úvodník. *Kulturní politika*. 14. 5. 1948, roč. 3, č. 34, s. 1.

VACKE, Vojtěch. Foglar je jen jeden. *Rovnost*. 16. 5. 1990, roč. 105, č. 114, s. 5.

VACKE, Vojtěch. Svět pouze pro chlapce? *Kmen*. 1988, roč. 7, č. 40, s. 1 a 4.

VACKE, Vojtěch. Šlo o pogrom na "okrajové" žánry: Ještě na téma Foglar. *Rovnost*. 15. 6. 1990, roč. 105, č. 139, s. 5.

VAVŘÍK, Zdeněk. Jaroslav Foglar proč ne?. *Zlatý máj*. 1964, roč. 8, 6-7, s. 244-246.

VAVŘÍK, Zdeněk. JUNÁCI VPŘED! - a co se změnilo?. *Lidové noviny*. 24. 9. 1948, roč. 56, č. 224, s. 5.

VAVŘÍK, Zdeněk. Junáci, vpřed!. *Lidové noviny*. 7. 8. 1948, roč. 56, č. 183, s. 5.

ZAPLETAL, Zdeněk. Ke sporu o Foglara. *Rovnost*. 30. 5. 1990, roč. 105, č. 125, s. 5.

8 Seznam příloh

1. Jaroslav Foglar s maminkou (Jirásek Ivo, 2007)
2. Ukázka ze seriálu Rychlé pípy v klubovně (Dvorský Miloš, 2010)
3. Ukázka ze seriálu Rychlé džípy a Rychlé šípy (Dvorský Miloš, 2010)
4. Modrý život (Foglar Jaroslav, 1990)
5. Obal desky Hoši od Bobří řeky zpívají

9 Přílohy

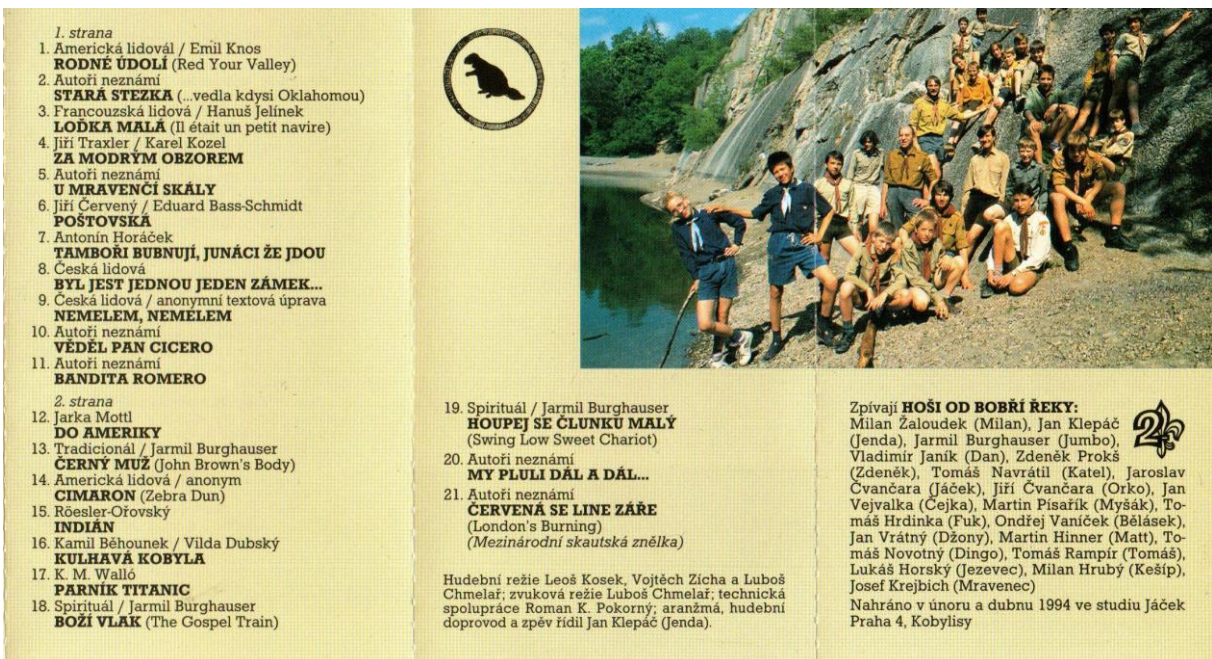
Obr. 1. Jaroslav Foglar s maminou (Jirásek Ivo, 2007)

Obr. 2. Ukázka ze seriálu Rychlé pípy v klubovně (Dvorský Miloš, 2010)

Obr. 5. Obal desky Hoši od Bobří řeky zpívají

10 Anotace

Jméno a příjmení:	Nikola Chodilová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Jaroslav Foglar a jeho odkaz dnešku
Název v angličtině:	Jaroslav Foglar and his legacy
Anotace práce:	Tématem bakalářské práce je Jaroslav Foglar, spisovatel knih pro děti a mládež. Práce je rozdělena do tří částí. První tvoří přijetí knih Jaroslava Foglara se zaměřením na dobové aspekty. Druhou část tvoří významné adaptace díla. Poslední část tvoří jeho odkaz dnešku. Tato kapitola se také zabývá čtenářskými výzkumy a vlivem Jaroslava Foglara v pedagogice.
Klíčová slova:	Jaroslav Foglar, dobové aspekty, odkaz, pedagogika
Anotace v angličtině:	The subject of my bachelor thesis is Jaroslav Foglar, writer for children and teenagers. The thesis is divided into three parts. The first part deals with the acceptance of books by Jaroslav Foglar focusing on historical context. The second part deals with important adaptations of his book. The latest part deals his legacy. This chapter also deals with the reading research. Last part talk about Jaroslav Foglar as mentor.
Klíčová slova v angličtině:	Jaroslav Foglar, historical context, legacy, pedagogy
Přílohy vázané v práci:	Obrázky z knih a desky Hoši od Bobří řeky.
Rozsah práce:	55
Jazyk práce:	Čeština